KARYS

1970
SPALIS
Nr. 8

KARYS

1970
Nr. 8 (1465)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

K. KODATIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Kunigaikštis Mikalojus Kristupas Radvilas-Našlaitėlis — *viršelis*

A. Gustaitis — Kunigaikščio M. K. Radvilo žemėlapis 225

O. Žadvydas — Šarvuočių Rinktinė 236

K. Uoginius — Kovoje su nusikaltimais 243

Tremties Trimitas 247

Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 250

Karinės Žinios 251

K r o n i k a 254

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Philadelphia — A. IMPOLĖNAS, Australija — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — M. Ambraziejus, "Gifts International", "Marginiai", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
KENOSHA, WIS. — B. Juška
LOS ANGELES, CALIF. — V. Prižgintas
NEWARK, N.J. — Kazys Trečiokas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

VENEZUELOJE

Kun. A. Perkumas, SDB — Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $7.00 per year. Single copy 70 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523833 2

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 8 (1465) SPALIS - OCTOBER 1970

KUNIGAIKŠČIO M. K. RADVILO (NAŠLAITĖLIO) 1613 METŲ ŽEMĖLAPIS AMŽIŲ PERSPEKTYVOJE

ALGIRDAS GUSTAITIS

RADVILAI IR NESVYŽIUS

Kunigaikštis Mikalojus Kristupas Radvilas (Našlaitėlis), kaip ir daugumas kitų kunigaikščių Radvilų, pagrindinę savo būstinę turėjo Nesvyžiaus pilyje. Ji buvo išpuošta meniškais turtais. Pilį sudarė tvirtovė ir pilies rūmai su gausybe kambarių ir dvylika didelių salių. Kambariai ir salės buvo išpuoštos įvairių rūšių marmuru, alebastru, meniškais baldais, žinomų dailininkų paveikslais, vertingomis skulptūromis. Pilis pasižymėjo gausia biblioteka ir archyvu. 1560 m. Nesvyžiuje buvo įsteigta popieriaus dirbtuvė. XVII a. ten veikė teatras.

Nesvyžiaus rūmų archyve buvo laikoma beveik visų to laikotarpio Europos karalių ir valdovų raštų, adresuotų kunigaikščiams Radvilams. Ten buvo saugomi Horodlės aktai[1], Liublino unijos originalai[2] ir kiti svarbūs dokumentai. Nesvyžiuje buvo apie 250,000 laiškų, adresuotų kunigaikščiams Radvilams, apie 1,900,000 kitokių dokumentų, 1212 pergamente rašytų karališkų, popiežiškų ir kitokių sutarčių, laiškų ir kita. 1772 m. Nesvyžiaus rūmų biblioteka turėjo apie 20,000 knygų, tais laikais tai būta didelės bibliotekos. Tarp kitko, 1779 m. biblioteka turėjo 984 originalius paveikslus, įskaitytinai Radvilų portretus, Vytauto Didžiojo ir Jogailos, pieštus drobėje ar medyje. Toji Radvilų paveikslų galerija Nesvyžiaus pilyje susidėjo iš skaitlingų kūrinių, tapytų italų, flamų, lietuvių, prancūzų, lenkų ir vokiečių dailininkų. Prie pilies buvo garsios ginklų kalyklos, gamyklos, liedinusios net labai augštos kokybės patrankas. XVIII a. kunigaikščiai Radvilai Nesvyžiuje įsteigė karininkų (kadetų) karo mokyklą-akademiją. Pilyje buvo dvi koplyčios, kurių antrą pastatė kng. M. K. Radvilas.

Tie milžiniški lietuvių tautos turtai, kruopščiai surinkti, saugoti, vėliau buvo okupantų rusų ir dar kitų, išplėšti, išvogti, išvežti į Petrapilį (dabartinį Leningradą), paslėpti Ermitažo ir kt. muzėjuose, kur jie įgijo pasaulinio garso. Beveik visos tos didžiulės lietuvių tautos meniškos vertybės tebėra neištirtos, neaprašytos, neišnagrinėtos. Jomis tebesinaudoja rusai, lenkai, gudai ir kt. kaip "savomis". Teisybės vardan, viską turėtų atgauti lietuviai.

Mikalojus Kristupas Radvilas, Našlaitėlis (gyv. 1549.II.8 - 1616.II.28) buvo Lietuvos kunigaikščio Mikalojaus Juodojo Radvilo ir jo žmonos Elzbietos Šidloveckaitės sūnus. Našlaitėliu pramintas dėl to, kad dvaro rūmuose mėgdavo vienas žaisti. Be mokymosi namuose, Nesvyžiaus pilies rūmuose, kng. M. K. Radvilas 1563-1565 mokėsi Štrasburge ir Tübingene, 1566-67 Paryžiuje ir Romoje. Vos sugrįžęs, jau 1568 ir vėliau, 1579 - 1581 metais, dalyvavo karuose prieš Maskvą — Rusiją. 1579 m. jis buvo paskirtas Didžiuoju Lietuvos maršalu. Keliavo po Mažąją Aziją, kelionę aprašė ir 1601 m. paskelbė laiškų forma lotyniškai. Vėliau jie buvo išspausdinti vokiškai, lenkiškai ir rusiškai. 1584 m. jis vedė penkiolikos metų Višnioveckaitę, su kuria susilaukė šešių sūnų ir trijų dukterų.

Radvilas rūpinosi jėzuitų kolegijos organizavimu, spaustuvės statymu, plėtė biblioteką ir turtino paveikslų rinkinius. Miręs buvo palaidotas Nesvyžiuje. Lietuvos istorijoje žinomos net 48 kunigaikščių Radvilų šeimos.

KNG. M. K. RADVILAS YPAČ IŠSKIRTINAS LIETUVOS ŽEMĖLAPIO PARENGIMU

Svarbūs ir dideli jo darbai, įvykdyti kaip karo vado, valstybininko ir švietėjo. Žvelgiant beveik į keturių šimtų metų praeitį norisi teigti,

kad gal visų svarbiausias išlikęs jo nuopelnas lietuvių tautai yra 1613 m. jo išleistas Lietuvos žemėlapis. Jei ne jis, tai kas kitas būtų vadovavęs karams prieš rusus, jei ne jis, tai kas kitas būtų buvęs Trakų ir Vilniaus vaivada. Tačiau, jei ne kunigaikštis Mikalojus K. Radvila (Našlaitėlis), tai niekas kitas nebūtų išleidęs to Lietuvos žemėlapio, kuris ne tik žymus XVII a. Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos dokumentas, bet yra vienas svarbiausiųjų to laikotarpio ir bendrai visų Radvilų lietuviškos veiklos dokumentas — mūsų istorikų, meno istorikų dar beveik nepradėtas nagrinėti Nesvyžiaus Radvilų įnašas į lietuvių tautos kultūrą.

Į žemėlapį buvo įdėta daug darbo, pastangų, pinigų, sutelkta įvairių dokumentų ir duomenų. Kiekvienai vietovei turėjo būti vedama atskira kartoteka, telkiant gaunamas žinias, dokumentus, brėžinius, piešinius ir kt. Turėjo būti padaryta bent keletas žemėlapio juodraščių, vis juos taisant, tikslinant, papildant, lyginant, švarinant.

Pagaliau, žemėlapis buvo pagamintas tikslesnis, tobulesnis, pilnesnis, išsamesnis, moksliškesnis už visus iki tol apie Lietuvą išleistus žemėlapius. Todėl juo, ištisą eilę metų, naudojosi kiti įvairių valstybių geriausi žemėlapių autoriai. Tuo vėl įrodomas lietuvių tuolaikinis kultūrinis pranašumas prieš lenkus ir rusus.

DIDELĖ DRĄSA

Kiekvienas naujumas, jei jis liečia ir įtaigoja tautos ar visuomenės dalį, pastatomas kritikai, dažnai labai griežtai. Negalima abejoti, kad kunigaikščio Radvilo (Našlaitėlio) sumanymu parengtas Lietuvos žemėlapis buvo susilaukęs rėkiančiai aštrių puolimų, ne tik iš lietuvių tautos priešų, kaimyninių lenkų, rusų ir vokiečių, bet gal net ir iš pačių lietuvių.

Tokiems puolimams atsispirti, prieš juos atsilaikyti, kurie dažnai būna paskviliškai klastingi, melagingi, reikia daugiau nei atkaklumo, pasiryžimo. Reikia pasišventimo, nepalaužiamo atsidavimo, gero reikalo išmanymo, taiklaus argumentavimo ne tik pritariančiųjų — draugų ir bičiulių aplinkoje, bet ir priešų stovyklose.

Kunigaikščiai Radvilai savo šeimos ilgoje ir garbingoje istorijoje daug pasidarbavo Lietuvai. Radvilų giminės pradžia esanti legendarinė. Esą, krivių krivis Lizdeika, su kuriuo siejama Vilniaus įkūrimo legenda, vilko guolyje radęs vaikutį, kurį užsiauginęs ir jam davęs Radvilo (nuo rado, vilko) vardą. (Kunigaikštis Jonušas Radvilas, 1612-1655, kurio vardu buvo pavadintas 1. gusarų pulkas nepriklausomos Lietuvos laikais, 1636 metais, susiginčijęs su lenkų atstovu seime garsiai pasakė: "Ateis laikas, kai lenkai į duris ne-

Radvilų rūmai Nesvyžiuje (iš senos litografijos)

Nesvyžius — senoje graviūroje

pataikys, išmesime juos pro langus!". Vien šis pasakymas nėra koks pasidarbavimas Lietuvai, bet gali būti pavyzdžiu, kokie patrijotai buvo anų laikų Lietuvos didikai.

Lenkams pavyko sulaikyti ir pavogti karališkąją karūną, siųstą Vytautui Didžiajam, bet jiems nepavyko sutrukdyti kunigaikštiško Lietuvos žemėlapio, jau šimtmečiais žėrinčio kaip retas kultūrinis turtas visai lietuvai tautai.

1613 M. ŽEMĖLAPYJE LIETUVA GARBINGAI APRAŠYTA

Grafo Makovskio su kitais pagamintas ir 1613 m. Amsterdame išspausdintas kunigaikščio Radvilo (Našlaitėlio) Lietuvos žemėlapis yra išskirtinas kultūrinis epizodas, kaip šviečiantis gintaras atėjęs į lietuvių tautą prieš keleta šimtų metų. Jis lietuvių dar neįvertintas, neišnagrinėtas, neišstudijuotas ir neaprašytas.

Jame sukrauta daug įvairių žinių, kurias galėtų pastudijuoti ne tik istorikai, geografai, kartografai, Lietuvos senovės mylėtojai, bet ir dailininkai, rašytojai bei kiti lietuvių kultūra besidomintieji.

Atskirai nagrinėtinos upės, vietovės, miškai, sienos ir t.t. Visuotiniai ir sritiniai. Ypač įdomūs, reikšmingi lotyniški paaiškinimai apie Lietuvą. Jų po visą žemėlapį išmėtyta, gražiai įrašyta. Svarbiausieji yra pagrindinėje — didžiojoje — pilnojoje žemėlapio laidoje, kitų vadinamoje pirmąja laida. Jie per plačias devynias skiltis paskelbti žemėlapio apačioje. Jų svarbesnieji, iš lotynų kalbos išversti į lietuvių, skamba taip:

Palankiam skaitytojui. Uoliausiai kiek galint aprašant šį Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos geografinį žemėlapį, reikia truputį pridėti apie šalies sritis ir tų žmonių papročius, kad geriausiai užkirtus paklydimus įvairių autorių nuomonėms ir raštams, kurie daug ir neteisingai rašo savo knygose ir todėl, stengdamiesi aprašyti, patyrėme, kad jų raštuose daug kas neatitinka tikrenybei, net yra priešinga jai.

Didžioji Lietuvos Kunigaikštija yra plačiausia ir garsiausia šalis žuvingais tvenkiniais ir ežerais, didelių ir garsių upių drėkinama, iš kurių plukdoma ypatingai šiomis: Krononu (Chronon), kuri dabar Nemunu vadinama, Rubonu (Rubon) — dabar Dauguva vadinama, Borysteniu (Borystenes) — paprastai Dniepru vadinama ir Būgas, Pripetė, Neris, Ščara, Šventoji, Nevėžis, Svisločius, Slučia, Lania ir t.t.

Kraštas turi labai daug gerų miškų, kurie labjausiai medžioklėje ir medaus gaminime duoda naudos ir iš kurių gaminama medžiaga laivams ir namams statyti ir gaunama anglys. Šita šalis lengvai ir iš visų pusių prieinama tikru ir nevaržomu keliu, priešingai kai kurių autorių nuomone, kurie sako, kad jinai esanti prieinama tiktai žiemą. Keleivis, iš Lenkijos keliaudamas,

kaip sakoma, nė kojų pėdų nesušlampa. Visokių rūšių javais ji derlingiausia ir jie visada gerai prinoksta ir tinkamą derlių duoda. To derliaus gausumą gali paliudyti garsiausi uostai — Karaliaučius (Tvangstė-Regiomontum) ir Ryga, kurie javus, iš Lietuvos atvežtus, į užjūrio šalis eksportuoja. Dėl to dabar lietuviai didelę prekybą su kitomis tautomis veda, nes be įvairių rūšių javų: kviečių, miežių ir kitų, taip pat linų, kanapių, medžio anglių, smalos, taip pat laukinių žvėrių kailių, ypač bebrų ir lapių, ir daug ko kitko eksportuoja. Nors aukso, sidabro ir vario kasyklų neturi, tačiau šių dalykų visad užtektinai turėjo ir turi, ir ne tik daiktais, kaip kiti rašo, maino. Pinigus ši giminė lengvabūdiškai šleidžia, pirkdama įvairius kaspinus, skanėstus, gėrimus, auksu siuvinėtus bei šilkinius skarmalus.

Miestų, miestelių bei kaimų šioje valstybėje nelabai gausu. Pirmoje vietoje stovi Vilnius — šalies sostinė, didelis ir garsus miestas, aplinkui su priemiesčiais apimąs apie dvi vokiškas mylias, Neries ir Vilnelės upių santakoje pastatytas. Iš jų toji, kuri miestui vardą davė, yra mažesnė, gi antroji — didesnė ir plukdoma, nutekėjusi už Vilniaus keturiolika mylių susilieja su Nemunu prie Kauno. Pačiame mieste yra daug gražių pastatų, gražiai pastatytų, nes medinių namų šiuo laiku nedaug yra ir jie tiktai užkampiuose bei priemiesčiuose stovi. Pilis miestas turi dvi, ne tiek stiprias kiek gražias: viena vadinama Taurakalniu, pastatyta dar pagonybės laikais ir dėl senumo jau iš dalies apgriuvusi. Antra — slėnyje, kur Vilnelė įteka į Nerį, kuriame prabangiška katedra pastatyta ir šv. Stanislovui pašvęsta. Be to, šiame mieste daug romėnų ir graikų apeigų bažnyčių su nemaža prabanga pastatytų, taip pat

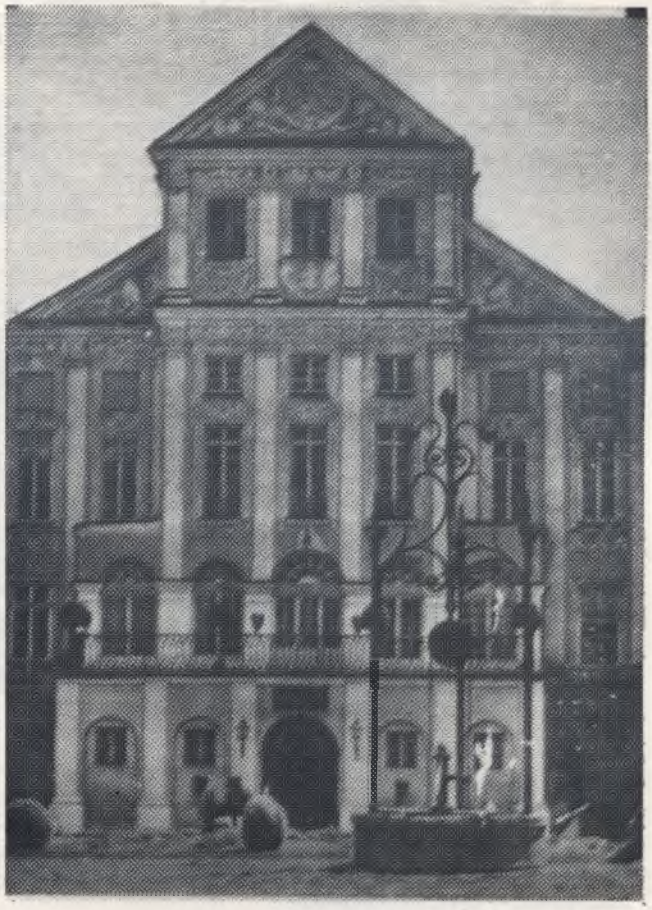

Radvilų rūmų Nesvyžiuje fasadas.

augštais mokslais spinduliuoja (žydi) jėzuitų kolegija. Rusijos metropolitas ten turi savo būstinę graikų apeigų bazilikoje, pašvęstoje šv. Panelei Marijai. Yra šioje Kunigaikštijoje ir kitų romėnų

Radvilų rūmai Kėdainiuose. Jonušas Radvilas juose 1650 m. buvo įsteigęs spaustuvę.

apeigų vyskupų, būtent Žemaičių ir Jonavos, kuris yra taip pat ir Slucko. Yra taip pat ir graikų apeigų vyskupų, kuriuos liaudis paprastai vadina vladikomis ir kurie priklauso romėnų bažnyčiai, kurios valdžiai pasidavė Brastoje, 1596 metais, būtent: Polocko ir Pinsko, įsteigta Lenkijos karaliaus Stepono, daug kartų nugalėjusio Maskvą, ir Nesvyžiaus, to miesto kunigaikščio pastatyta. Taip pat nemažos reikšmės turi karališkieji miestai: Trakai, Kaunas, Gardinas, Brasta, Polockas, Minskas, Mogiliavas, Naugardukas, ir kunigaikščių miestai: Sluckas, Nesvyžius ir Biržai.

Didikai turi gražius rūmus ar pilis, išpuoštus visokiais užsieniniais papuošalais ir įvairiausiais rakandais apstatytas. Kai kurios pilys apvestos sienomis, pylimais ir aprūpintos daugeliu kariškų patrankų.

Lietuvių giminė džiaugiasi daugybe laisvių, yra mandagi, draugiška, švelni ir vaišinga. Ne tik mielai priima nepažįstamus svečius, bet juos net kviečia, suteikia įvairių patarnavimų ir maloniai išlydi. Karo metu labiau mėgsta raiti kariauti. Kare naudojasi veisliniais žirgais, o ne tais mažais ir menkais, kaip kažkas parašė, ir kurie tiktai ūkio darbams paskirti, nes turi puikiausias arklių kaimenes, surinktas iš Italijos, Vokietijos ir Turkijos. Tokių arklių kai kurie didikai, nesigailėdami lėšų, turi labai daug. Įsivyraujant lenkų įtakai dažnai priversti kariauti, bet niekad patys nepuola ir kariauja tiktai kitų užpulti ir ne tiktai žiemą, kaip pasakoja svetimtaučiai istorikai, nežinantieji šios šalies papročių.

Lietuvis yra apsivilkęs gana puošniai ir naudojasi ne vienu tiktai drabužiu. Maistas gausus, be galvijų, avių ir kitų penėtų gyvulių mėsos, jį

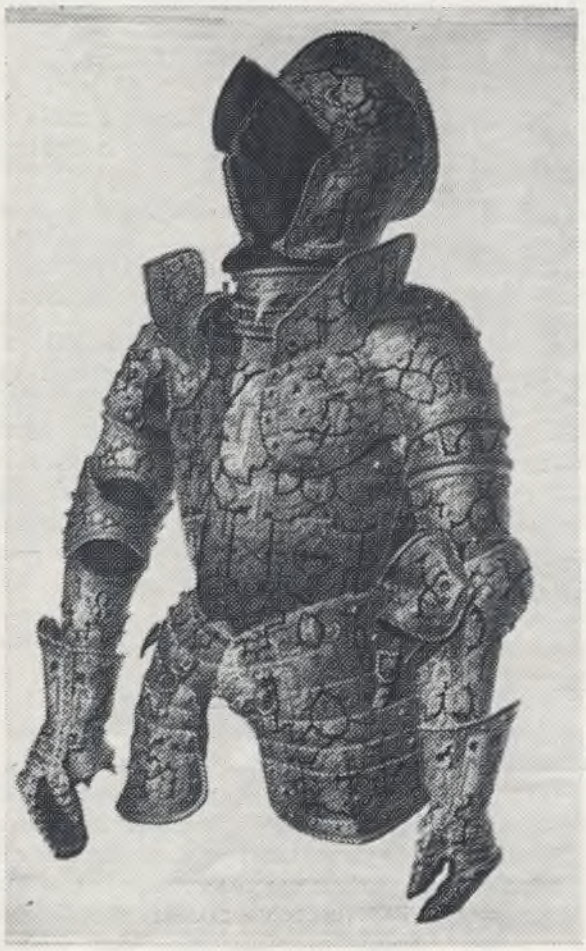

Mikalojaus Kristupo Radvilo-Našlaitėlio puošnūs šarvai

Įkinkytų lokių vežamas ir skaitlingos svitos lydimas, kunigaikštis Radvilas grįžta į savo rūmus

dar papildo žuvimis, laukinių žvėrių mėsa, pridėdami įvairių valgio prieskonių. Gėrimas iš medaus ir vandens, sumaišytas su vyšnių sunka ir įvairiais kvapsniais, iki 100 ir daugiau metų išlaikytas, ypač didikų namuose, savo aromatu ir skoniu viršija žinomą Malvazijos vyną. Gi vyno vartojimas, anksčiau nebuvęs, dabar taip įsigalėjo, kad juomi net liaudis puotose naudojasi ir tokiu, kurį vežimais atveža iš Vengrijos, Ispanijos, Prancūzijos ir nuo Reino atplukdo laivais.

Tokie yra Lietuvos kunigaikščio Mikalojaus Kristupo Radvilo (Našlaitėlio) paaiškinimai apie Lietuvą, jo pastangomis parengtame ir išleistame Lietuvos žemėlapyje, išspausdintam Amsterdame, 1613 metais. Čia jų patiekta tik dalis. Kas suredagavo tuos paaiškinimus apie Lietuvą, dar nežinoma. Bet jie visiškai skiriasi nuo daugelio kitų aprašymų apie to meto Lietuvą. Šiandien juos skaitant, noromis ar nenoromis, reikėtų sutikti su mūsų kunigaikščio paskelbtais aiškinimais, užuot sekant, persispausdinant ir net istoriniuose raštuose skleidžiant slavų, germanų ar kitų paliktus skurdžius, labai prastai Lietuvą ir lietuvius pristatančius raštus, kronikas ar kitokius dokumentus.

Ar nevertėtų tikėti lietuvių kunigaikščio raštais, užuot beatodairiniai sekant kokiu, su kryžiuočiais Lietuvą naikinti jojusiu, kronikininku, bei kitais abejotinai nusiteikusiais ir dar abejotiniau apie mūsų tautą rašiusiais, neretai lietuvių priešais? Kitais atvejais pasitikint visiškai letuvių nepažinusiais svetimaisiais, nemokėjusiais mūsų sentėvių kalbos. Ar nebūtų laikas pradėti atsijoti mūsų tautos niekinimui parengtus raštus?

Kunigaikščio Radvilo Lietuvos žemėlapyje apie Lietuvą duotos žinios ir suglaustos daug pasako apie mūsų tautą. Jas reikia skelbti mokyklų vadovėliuose ir knygose saviesiems, taip pat svetimiesiems skirtose mokslo ir informacijos knygose apie Lietuvą. Tai seni, vertingi dokumentai! (Nuo 1613 iki 1970 m. yra 367 metai.). Prieš tokį dokumentą turėtų nublukti svetimųjų mums priešiškos kronikos, informacijos, užrašai ar gudriai, tariamai "moksliškai" parengti melai.

IŠLEISKIME TĄ ŽEMĖLAPĮ SU PAAIŠKINIMAIS

Kng. Radvilo 1613 m. žemėlapis yra antikvarinė retenybė. Pavieniai kolekcijonieriai jį pasididžiuotinai pakabinusieji salionuose, apie jį nedaug žino. Jis kabo kaip nekalbanti senovė, o taip neturėtų būti.

Jį reikia išleisti (nevilkinant!) ne tik natūralaus didumo, bet ir mažesnio formato, net ir atvirukinio. Reikia duoti dalinius ar pilnus vertimus iš lotynų kalbos į lietuvių. Jį turėtų įsigyti visos lituanistinės mokyklos, įvairūs kultūrininkai, visi sava istorija besidomintieji, taip pat ir visas diplomatinis lietuvių korpas. Jį reikia pasiūlyti svarbesnėm pasaulio bibliotekom, su vertimais ir trumpais paaiškinimais įtakingiausiomis kalbomis.

Leiskime pasauliui išgirsti apie mus. Neslėpkime, nenaikinkime lietuvių tautai svarbių dokumentų, kai svetimieji visomis išgalėmis skleidžia apie mūsų tautą piktus melus. Atsiremkime grynais istoriniais dokumentais.

ŽVELGIANT Į PRAEITĮ

Ištisi šimtmečiai prabėgo, o apie tą žemėlapį tebėra labai nedaug žinių. Dr. P. Rėklaitis Lietuvių Enciklopedijos XXXV t. 234 psl. rašo:

"K. Buczek sprendžia, kad Strubicz nuo 1586 ruošė naują D. L. K-tijos ž., kuris žinomas Kng. Radvilo Lietuvos ž. vardu. Su pagalba didikų Lietuvoje šio ž. piešiniai buvo baigti ruošti tuoj po 1595. Galutinį ž. piešinį atliko kng. Radvilo grafas Tomas Makovskis, kuris nuvežė Olandijon, įteikė raižyti olandui Gerardui Hesseliui. 1613 Kng. Radvilo Lietuvos ž. išėjo Wilhelmo Janssonijaus leidykloje kaip atskiras sieninis ž. (1: 1.300.000), nuo 1635 pagrindinėje dalyje kartotas to pačio leidėjo atlase. Kng. Radvilo Lietuvos ž. matematinis tikslumas buvo aukštesnis už to meto Lenkijos ž.; kartografinio vaizdo praplėtimu, upių ir vietovių tinklo atžvilgiais Kng. Radvilo Lietuvos ž. reiškė didelę pažangą.

XVII-XVIII a. gausūs Lietuvos ž. pasirodę užsienio atlasuose kartojo kng. Radvilo ar net senesnių Lietuvos ž. duomenis, neįnešdami nieko nauja. Sumažintą kng. Radvilo Lietuvos ž. kopiją davė olandas Joannes Janssonius (Wilhelmo Janssonijaus konkurentas) savo nuo 1638 Amsterdame leidžiamame atlase. Ten pat 1662 Joh. Blaeu ir 1689 Frederick de Wit savo atlasams kng. Radvilo Lietuvos ž. kopijavo vienaip duodami šiaurę dešinėje lapo pusėje (tuo pasekė Meriano ž.), kitaip, simetriškai, komponuodami, — olandai Danckertso ir Ottenso atlasai. Pastaraisiais XVIII a. pasekė vokiečių kartografai Lotter ir Seutter Augsburge bei šio įpėdinis Probst. Kng. Radvilo Lietuvos ž. duomenis panaudojo taip pat kamyninės kartografijos kiek patobūlintos 1659

Pilnoji (geroji) kunigaikščio Mikalojaus K. Radvilo (Našlaitėlio) 1613 m. Lietuvos žemėlapio laida. Apačioje — aprašymas lotynų k. apie Lietuvą. Vakaruose prie Lietuvos aiškiai priskirta visa Prūsija, siekiant Vyslos upę ir Dancigą. Pietuose Lietuvos siena eina gerokai į pietus nuo Pripetės upės. (Originalas Uppsalos universitete, Švedijoje) ➔

De Oest Zee,
BALTICVM
MARE
LITHVANIAE
PO
NIA
PARS
CAMPVS INTER
BORYSTH
ET
BORYSTENEM
MARE NORIS
ALBIRD
ARCHIVES

prancūzo Sanson d'Abeville 5 lapų Lietuvos ž., išleistas Paryžiuje, ir italo Coronelli atlaso Lietuvos ž., 1692 išleistas Venecijoje. Nürnbergo kartografijos leidykla Homann 1749 išleido Lietuvos jėzuito Nieprzeckio, T. Mayerio kiek aptvarkytą, D.L.K-tijos ž.; Homann leidykla 1735 išleido taip pat Mažosios Lietuvos (Lithuania Borussica) ž.

Patobūlinimų mūsų regiono kartografijoje įvedė Guillaume de Vasseur de Beauplan 1652 Dancige išleistame Lenkijos ir Lietuvos ž., kurio autorius 1632-48 pravedė kartografavimo darbus Ukrainoje ir ž. pritaikė pirmasis kūginę projekciją, o kng. Radvilo Lietuvos ž. projekcija yra trapecinė-pseudocilindrinė; bet užsienio atlasų leidėjai Beauplano pagerinimais nesirėmė. XVIII a. Lietuvos kartografinis vaizdas pradeda tobulėti platesniu mastu, kaip rodo Guillaume Del' Isle 1713 Paryžiuje ir Johann Kanter 1770 Karaliaučiuje išsp. Lenkijos-Lietuvos ž., žymiai padidinęs vietovių skaičių."

Dr. P. Rėklaičio straipsnis patvirtina, kad kunigaikščio M. K. Radvilo Lietuvos žemėlapis, išspausdintas 1613 m., buvo ir yra geriausias to laikotarpio Lietuvos žemėlapis, ilgą laiką daręs stiprios įtakos kitiems žemėlapių autoriams, rengėjams ir leidėjams. Stropiai, kruopščiai, dokumentiniai ir moksliškai parengtas žemėlapis yra svarus politinis įrankis, stiprus motyvuotas argumentas tos valstybės naudai (ar nenaudai, jei padarytas nesilaikant tautos valios, jos teisėtų ribų).

Šisai kunigaikščio Radvilo žemėlapis Lietuvos naudai atliko svarbius, reikšmingus "mūšius" politiniame ir kultūriniame Lietuvos akiratyje XVII amžiuje. Jis neabejotinai kėlė Lietuvos garbę užsieniuose, davęs sunkiai atremiamus duomenis.

Dar neaptikta svetimųjų atmesti tenai nubraižyti, įrašyti, paskelbti esminiai ir pagrindiniai dalykai. O žemėlapis, kaip minėjome, svarbus ne vien geografiniu vietovių išdėstymu, bet taip pat teritorijos ir šiuo atveju, net gyventojų aprašymo ypatumais. Ypač mums svarbūs tenai paskelbti aprašymai apie lietuvius, lietuvių miestus, papročius ir kt. Vietomis gal kai kas ir pagrąžinta, sakysime posakis: "Keleivis, iš Lenkijos keliaudamas, kaip sakoma, nė kojų pėdų nesušlampa". Gali būti skirtingų keliavimo būdų. Važiuodamas karieta, ar jodamas žirgu, keleivis iš Lenkijos vykdamas į Lietuvą galėjo nesušlapti kojų pėdų.

Būtų galima diskutuoti ir dėl kai kurių kitų labai šiltai parašytų sakinių, bet . . . mes tais laikais negyvenome, tuometinių sąlygų nežinome, su kunigaikščiu Radvilu ar jo patikėtiniais mokslininkais nekalbėjome, nedalyvavome jų vykdytose kelionėse po įvairias Lietuvos vietas, nematavome upių, nei miestų, nesilankėme Lietuvos didikų, nei paprastų lietuvių namuose, su jais nei gėrėme, nei valgėme, su jais nevykome į karo žygius, nejutome tuometinės Lietuvos didybės. Todėl vargu būtų galima rimtai ginčytis ar stengtis nuginčyti tenai paskelbtus duomenis apie savąją tautą, jos gyvenimo būdą, papročius.

Graiko Eratosteno žemėlapyje, sukurtame 220 m. pr. Kr., yra pažymėta sala BALTIA

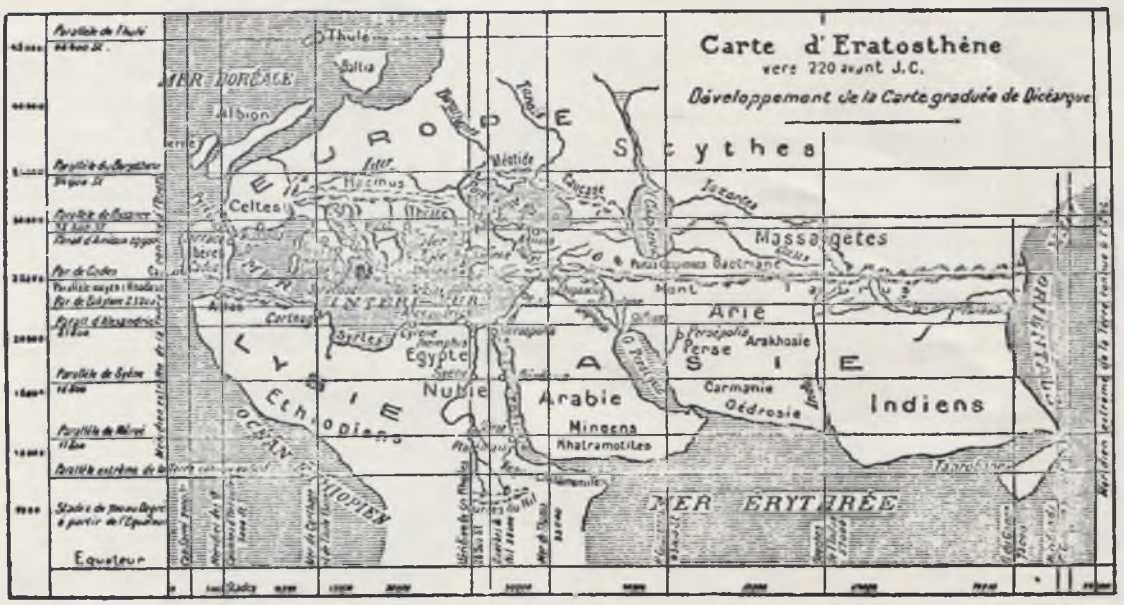

Po kelių šimtų metų Lietuva atrodė kur kas prasčiau, nei kunigaikščio Radvilo aprašyta. Nebuvo nei tiek daug tų puikių žirgų, nei tų auksais siuvinėtų aprėdalų, nei gausių storalankių statinių su šimtamečiu vynu, Ją buvo sunaikinę įvairūs okupantai, nualinę iki neatpažinimo. Ne tik iš lauko, bet ir iš vidaus buvo pakeistas lietuvis, tarsi vergo skarmalai įaugo į jo būtybę, į to buvusio išdidaus žmogaus atlikusį palaiką, atrodantį lyg begarsiai slankiojantį šešėlį.

Tokį lietuvį, taip sunaikintą mūsų tautą kaimynai norėjo visiškai pribaigti, išbraukti iš žemėlapių. Negalėdami sunaikinti visų tikrų duomenų, jie vis ir vis skelbė savuosius niekinimus taip plačiai, neatlaidžiai ir įtakingai, kad jais, nelaimei, pradėjo tikėti kai kurie lietuvių kultūrininkai, istorikai, švietėjai, tuo prisidėdami prie mirtinai pražūtingų Lietuvos priešų pagrabų rengimo dar likusiai gyvai tautos daliai.

ŽEMĖLAPIŲ PRADŽIA

Babiloniečiai pirmieji bandė tyrinėti pasaulio išdėstymą. Babiloniečiai pirmieji sugalvojo sexagesmalinę sistemą, dalinant apskritimą į 360 laipsnių, laipsnius į minutes ir minutes į sekundes. Taip pat dieną jie suskirstė į valandas, minutes ir sekundes, kas padėjo sekti žvaigždes ir planetas orbitose. Herodotas sako, kad babiloniečiai išrado gnomoną — seniausiai žinomą instrumentą kampams matuoti. Babiloniečiai pirmi pripažino pasaulį esantį apskritą su atskirais vandenynais, kuriuos vadino Karčiaisiais vandenimis.

Britų Muzėjuje yra molyje babiloniečių išbraižytas bene pirmasis pasaulio žemėlapis, kurį jie padarė V a. prieš Kr. Babiloniečių kosmo ideja, išraižyta auksiniame diske, yra saugoma Hanoverio muzėjuje. Seniausias kadastalinis planas, iš apie 2200 m. prieš Kr. yra saugomas Konstantinopolyje. Babilono miesto raižinys, maždaug iš VII a. pr. Kr., ir Madaktos miesto, buvo užtikti Ašurbanipalo rūmuose, iš 668-626 m. pr. Kr.

Egiptiečių valdovas Rameses II, maždaug 1300 m. pr. Kr., stengėsi išsaugoti nuo Nilo potvinių žemes. Pirmas išlikęs papiras, vaizduojantis žemėlapį, vadinamas Turino papiru, iš maždaug 1320 m. pr. Kr., rodo egiptiečių aukso kasyklas ir šiek tiek aplinkinės gamtos, namų, ir įėjimą į galerijas. (R. V. Tooley: Maps and Map-Makers, New York, 1962).

Graikų astronomas, geografas ir poetas Erastotenas, gyv. apie 275-195 m. pr. Kr., pirmas apskaičiavo žemės apimtį, išmatavo meridijano lanką tarp Aleksandrijos ir Sienos. Nepaprastai įdomus Erastoteno žemėlapis iš 220 m. pr. Kr., paskelbtas J. Gabrio knygoje "Parenté des langues hittite et lituanienne et la Préhistoire". Geneve,

Iškarpa iš Olaus Magnuso žemėlapio, išleisto 1539 metais Venecijoje. Lietuva pažymėta Vytimi, virš jos aisčių senosios religijos simboliai. Apačioje, lokiai kopinėjanti medų, pakliūva į spąstus.

1948, iš kur jį paėmęs, čia pakartoju. Nemažam nustebimui, tenai matome įrašą Baltia. Tai, manytina, baltų arba lietuvių gentys, ar net jų valstybė. Greta matoma Thule bus dabartinė Švedija. Šveduose ir vokiečiuose dar yra senų dainų apie Thulę, ir tai esąs išėjimas į jūrą, ar pan. Albionu pavadinta, turbūt, dabartinė Anglija. Žemėlapyje nėra nei rusų, nei lenkų, nei jokių slavų, nei vokiečių ar germanų. Tasai Erastoteno žemėlapis, kaip ir visi jo raštai, reikalingi stropaus, lietuvių mokslininkų panagrinėjimo.

LITHVA-
NIA.
LIVONIAE PARS
CVRLAND
Mare
Baltic
part
DVCA
TVS
PARS
VOLHINIA
Po
DO
LI
A
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio

Egipte gimęs, Aleksandrijoje, 85-160 m. po Kr., gyvenęs graikas Claudius Ptolemėjas savo trylikos tomų veikalu "Syntexis mathematica" padarė žymios įtakos astronomijai, geografijai. Ten jis nustatė žemės koordinates, dangaus kūnų judėsio dėsnius, sudarė sinusų lenteles, kurios beveik nekeistos išliko šimtmečiais. Ptolemėjas taip pat parašė ir paskelbė 18-kos tomų "Geografiją", kur minimi ir baltai — galindai ir sūduviai.

Nuo Ptolemėjaus iki Delorto kataloniečio 1330 m. žemėlapio, apie Lietuvą, vargu, ar užtikta kitų žemėlapių. Tuo tarpu, vokiečių "Stimme der Freiheit" yra paskelbtas E. V. Sakso straipsnis, kuris įrodo baltų-aisčių nepertraukiamą tęstinumą nuo 6500 m. pr. Kr. iki mūsų eros.

Švedų rašytojas, geografas, arkivyskupas Olaus Magnus (1490-1557) Venecijoje 1539 m. išleido įdomų žemėlapį, kuriame matoma ir Lietuva, ir lietuviškas Vytis.

Visi suminėtieji žemėlapiai Lietuvą pažymi tik tarp kitų valstybių, ir gerokai skirtingai nuo dabartinių žemėlapių.

GERARDO MERKATORIAUS ŽEMĖLAPIAI

Iki šiol užtiktų žemėlapių, pirmas visai atskirai Lietuvą vaizduojantis, yra sukurtas vokiečių kilmės flamų kartografo, geografo ir astronomo Merkatoriaus. Gerardus Mercator (vadinamas dar ir Gerhard Kremer) gimė 1512.III.5 d. Rupelmonde. Mokslus einant, pagrindiniu jo profesorium buvo Gemma Frisius. 1537 m. jis pradėjo reikštis kaip savarankus mokslininkas. Jo svarbiausi moksliniai darbai yra: 1) 1537 m. Palestinos žemėlapis, 6 lapai; težinoma viena kopija, kuri laikoma Biblioteca Civica di Perugia. 2) 1538 m. Pasaulio žemėlapis; vienintėlis egz. saugomas American Geographic Society. 3) 1540 m. Flandrijos žemėlapis, 4 lapai; težinoma viena kopija — Plantin Museum, Antwerp. 4) 1541 m. Žemės globas; žinoma dvylika egz. 5) 1551 m. Dangaus globas; žinoma devyni egz. 6) 1554 m. Europos žemėlapis, 15 lapų; težinomas 1 egz. Stadtbibliothek, Breslau. 7) 1564 m. Didžiosios Britanijos žemėlapis, 8 lapai; žinomi 3 egz. Breslau, Roma, Perugia. 8) 1569 m. Pasaulio žemėlapis, 18 lapų; po 1 egz. turi: Paris—Bibl. Nat., Breslau, Basel univ. ir 1 privatus asmuo. 9) 1572 m. pataisytas Europos žemėlapis, 15 lapų; po 1 egz. turi: Basle, Weimar ir Perugia.

Nei vieno egz. nėra išlikę Merkatoriaus Amerikos žemėlapio, iš 15-kos lapų.

1585 m. buvo išleistas Merkatoriaus žemėlapių rinkinys, vardu Atlas, apimantis Prancūziją, Belgiją ir Vokietiją, viso 51 lapas. Antroji Atlaso dalis, su Italija ir Graikija ir 23 žemėlapiais, pasirodė 1590 m. Trečioji ir paskutinė Atlaso dalis buvo išleista 1595 m. su 36 žemėlapiais. Du jų skirti Lietuvai. Merkatorius mirė Duisburge, 1594 m. gruodžio 2 d.

LIETUVA GERARDO MERKATORIAUS 1595 M. ŽEMĖLAPYJE

Po Merkatoriaus mirties išleistas Lietuvos žemėlapis yra 437x373 mm didumo ir 1:3,000,000 mastelio. Jo pagrindinė spalva yra rusvai žalsva, kuria nužymėta pagrindinė Lietuvos teritorija. Žemėlapyje yra ir įvairių kitokių spalvų. Per tiek daug metų jos yra gerai išsilaikiusios ir sudaro malonią darną.

Žemėlapio viršuje, kairėje pusėje yra nedidelis užrašas: *Lithvania.* Žemėlapio apačioje, dešnėje pusėje, autoriaus įrašas: *Per Gerardum Mercatorem.* Ir žemiau: *Cum Priuilegio.* Per Lietuvos teritoriją užrašyta didokomis raidėmis: *Magnus Ducatus Lithvaniae.* Žemėlapio kairėje pusėje, tarsi Lietuvos provincija, užimanti nedidelį plotą, Lenkija; įrašas: Polonia, tokio pat didumo raidėmis kaip Lietuvos žinioje buvusios Volhinia ir kt. Ant matomos Prūsijos dalies yra raitytomis raidėmis: *Prvsiae Pars.*

Žemėlapyje vietovardžiai surašyti ne lietuviška tarsena. Vilnių rašo Wilno, Kauną — Kowno, Gardiną — Grodno, Naugarduką — Nouogrodek, Anykščiai — Anixen ir t.t. Daug vietovių yra išdėstyta klaidingai. Kaikurių vietovių vardai skamba neatpažįstamai. Pažymėta, Nemunas išteka iš didelio Crono ežero ir ten jį vadina Niemen upe ir to vardo nekartoja. Augščiau Gardino, ties vietovėmis Rodnicza ir Merecz, įrašo Memel upė ir dar pakartoja ties Georgenburg ir Rangnit. (Upė rašo fl.). Maždaug ties Pripetės pelkėmis pažymi didžiulį Salmatia logo (ežerą).

Šisai G. Merkatoriaus Lietuvos žemėlapis yra reikalingas lietuvių studijų.

Tą didžiulį atlasą Gerardas Merkatorius pradėjo kurti 1575 m., o jo pilnas vardas yra: *Atlas, sive cosmograficae meditationes de fabrica mundi et fabricati figura 1595.*

Abejotina, ar G. Merkatorius keliavo po Lietuvą, ją tik kartografiniai ir kitaip studijavo. Atrodo, jo Lietuvos žemėlapis yra neoriginalus kūrinys, o sukurtas kompiliacijos būdu, net Ptolemėjaus paskleistas žinias naudojant. Autorius bus naudojęsis Gastaldi (1563), Pograbka (1570), Strubiczo (1572) ir kt. žemėlapiais. Tačiau dr. P. Rėklaitis mano (LE XVIII, 232), to Lietuvos žemėlapio laidų iki 1642 m. bus buvę išleista net 40.

(Bus daugiau)

← Merkatoriaus Lietuvos žemėlapis, išleistas 1595 metais

ŠARVUOČIŲ RINKTINĖ

O. ŽADVYDAS

(Pradžia KARIO Nr. 4)

TANKŲ KURSŲ KOMANDA

Lietuvos Nepriklausomybės karo laikotarpyje mūsų kariuomenė tankų neturėjo, jie buvo įgyti vėliau, taikos metu. Organizuojant šarvuotą auto būrį bei šarvuotą traukinį buvo numatyta suorganizuoti ir tankų dalinį. Tačiau šį sumanymą įvykdyti buvo neįmanoma, nes neturėjome nei tankų, nei tankistų. Todėl pradėta organizuoti palaipsniui. Prieš įsigijant tankus, buvo nutarta parengti kadrą.

1920 m. vasario pabaigoje buvo suorganizuota Tankų Kursų komanda iš 14 karininkų ir 45 kareivių. Tuo metu mūsų kaimynai latviai jau turėjo tankų dalinius ir kadrą. Abiejų valstybių vyriausybėms susitarus, mūsų Tankų Kursų komanda, kovo 6 d., buvo išsiųsta į Rygą, apmokymui. Ten kursantai susipažino su tankų techniškų veikimu ir jų taktika.

Tačiau, grįžusieji iš kursų, dar ištisus tris metus neturėjo galimybės praktikoje pritaikyti įgytas žinias. Karininkai buvo išskirstyti įvairiose technikos dalyse, o kareiviai, atlikę karinę prievolę, paleisti iš kariuomenės į atsargą. Taip tankistų kadras žymiai sumažėjo.

TANKŲ ĮSIGIJIMAS

1923 m. rugpjūčio mėnesį, Krašto apsaugos ministerija nupirko iš Prancūzijos "Renault" lengvo tipo 12 tankų Tankai buvo seni, vartoti I Pasauliniame kare. Kiekvienas tankas buvo ginkluotas 1 pabūklėliu, šaudančiu šrapnelių sviediniais.

Parvežus, tankai buvo atiduoti Ginklų dirbtuvėms kapitaliniam remontui. Buvo pakeistas jų apginklavimas. Pabūklėliai buvo išimti ir jų vieton įdėti vokiški Maximo sunkieji kulkosvaidžiai.

TANKŲ BATALIONO SUFORMAVIMAS

Kai tankai buvo atremontuoti, juos Šarvuočių Rinktinė perėmė iš Ginklų dirbtuvių ir suformavo Tankų batalioną. Tankų stovėjimo vieta buvo paskirta A. Fredoje. 1924 m. gegužės mėnesį įvyko tankų bandomieji manevrai. Pagal anų laikų technikos pažangą, naujoji ginklų rūšis — tankai, kariuomenės vadovybės buvo įvertinti teigiamai.

Birželio 10 d., tankų batalionas buvo suskirstytas į 3 kuopas, kiekvienoje po 4 tankus. Anksčiau tankai buvo numeruoti, bet juos skirstant į kuopas, buvo pavadinti įvairiais vardais. Į 1-mą tankų kuopą buvo paskirti tankai "Audra", "Kovas", "Pagieža", "Pykuolis"; į 2-rą kp.: "Drąsutis", "Griaustinis", "Karžygis", "Smūgis" ir į 3-čią kp.: "Galiūnas", "Giltinė", "Kerštas", "Slibinas".

Pirmieji į tankų batalioną buvo paskirti šie karininkai: ltn. Algirdas Matulionis, ltn. Vytautas Matulionis ir karininkas (be laipsnio) Šuliakas, rusas. Leitenantai Matulioniai (broliai), abu buvo baigę tankų kursus Rygoje, o karin. Šuliakas, I Pas. karo metu tarnavo rusų kariuomenėje, tankų daliniuose. Jis Lietuvos kariuomenėje tuo metu buvo vienintėlis tankų specialistas. Vėliau į tankų batalioną buvo atkelti: karin. Bliumchinas, ltn. J. Gineitis ir ltn. M. Slyvauskas.

Tais pačiais metais tankai dalyvavo Augštųjų Karininkų kursų pavyzdinguose manevruose, kuriuos stebėjo kariuomenės vadovybė ir visuomenės atstovai.

ŠARVUOČIŲ RINKTINĖS SUFORMAVIMAS

1924 m. sausio 1 d., A. Fredoje, buvo suformuota Šarvuočių Rinktinė. Į jos sudėtį buvo įjungti: Šarvuotas auto divizionas, Šarvuotų traukinių batalionas (performuotas iš pulko) ir Tankų batalionas.

Sujungtų dalių gyvenimas mažai pasikeitė. Jų stovėjimo vietos liko senosios, tik Šarvuočių Rinktinė buvo išsklaidyta: štabas ir Tankų batalionas — A. Fredoje, Šarvuotų traukinių batalionas — Ž. Fredoje, Šarvuotas auto divizionas — Žaliakalnyje ir Klaipėdoje. Rikiuotės srityje atmainų nebuvo, sumažėjo tik administracijos etatai, nes nereikalingi buvo atskiri štabai.

Šarvuočių Rinktinės vadu buvo paskirtas plk. ltn. J. Kraucevičius. Organizuojant štabą, atskiroms sritims vadovauti buvo paskirti viršininkai: vyr. ltn. Juozas Čiuvinskas — Šarvuočių Rinktinės vado adjutantu, vyr. ltn. Barota — Technikos dalies viršininku, k.v. Dikas — Ūkio viršininku, k.v. Cicėnas — raštvedžiu.

1929 m. tankų kuopos Mokomosios komandos išleistuvės. Iš k. sėdi: vyr. ltn. V. Česna, kpt. I. Grigaliūnas, vyr. ltn. A. Urbonas, kpt. J. Budzilas, kpt. J. Matulionis, ltn. J. Petruškevičius. Stovi: ltn. O. Žadvydas, vyr. psk. Janickas, ltn. D. Meižys. Kairiajame sparne stovi: ltn. K. Marcinkevičius, II eilėje: ltn. V. Bulvičius, viršila Norgilas.

VADŲ PAKEITIMAS

1925 m. Šarvuočių Rinktinės karininkų asmeninei sudėčiai keičiantis, vietoje išėjusių į atsargą, bei perkeltų į kitas dalis, buvo atkelti kiti karininkai: kpt. Bronius Ambraziejus, vyr. ltn. Jonas Jankus, ltn. Kazys Šimėnas, ltn. Vladas Kuzavinis, ltn. Migevičius, ltn. Rodomanskis, ltn. Narcizas Ferensas (Tautvilas), ltn. Burdulis.

Kpt. H. Bliumentalis, šarvuoto traukinio "Algirdo" vado pareigas perdavė kpt. B. Ambraziejui, kuris prieš atkėlimą į Šarvuočių Rinktinę buvo Artilerijos Mokomos komandos viršininku. Kpt. H. Bliumentalis buvo paskirtas Artilerijos Mokomos komandos viršininku ir išvyko į naują paskyrimo vietą.

Šarvuočių Rinktinėje, formavimo metu, augštesnėms pareigoms buvo paskirti kelį "pravoslavai", kurių pažiūros į lietuvių tautos ir valstybės reikalus buvo skirtingos nei lietuvių karininkų, baigusių Lietuvos Karo mokyklą. Jaunieji karininkai išauklėti patriotinėje dvasioje, pozityviu darbu prisidėjo prie valstybės gerovės kilimo. Bet "pravoslavai" rūpinosi tik savo asmens, ne valstybės reikalais, todėl jie įvairiais būdais varžė savo valdinių iniciatyvą. Kai atėjūnai nebeatskyrė savo asmens turto nuo valstybinio, kariuomenės vadovybė atkreipė į juos dėmesį. Kvotai pravesti buvo paskirtas plk. V. Grigaliūnas-Glovackis. Nusikaltėliai ir nusižengėliai buvo nubausti.

II Karo apygardos viršininko įsakymu, 1925 m. gruodžio 14 d., Šarvuočių Rinktinės vadu buvo paskirtas plk. ltn. Andrius Kerbelis. Plk. ltn. J. Kraucevičius išėjo į atsargą. Gruodžio 15 d., atkeltas iš 5 p.p. mjr. Albertas Liutermoza, buvo paskirtas Tankų bataliono vadu. Perėmimo metu, t.e. bataliono vado ir Tankų kuopos vado pareigas karin. Šuliako (ruso) nebuvo, tad mjr. A. Liutermoza pradėjo eiti bataliono vado pareigas be formalaus perdavimo. Tankų kuopų vadams: vyr. ltn. Algirdui Matulioniui Garliavoje tragiškai mirus, ir vyr. ltn. Vytautui Matulioniui išėjus į atsargą, kuopų vadais buvo paskirti: mjr. Laužonis — 1-os T. kp., kpt. Stasys Asevičius — 2-ros T. kp. ir kpt. Barauskas 3-čios T. kuopos.

ŠARVUOTŲ TRAUKINIŲ BATALIONO IŠFORMAVIMAS

1926 m. Valstiečių-Liaudininkų sudarytoji vyriausybė pradėjo mažinti kariuomenės sudėtį. Šis pertvarkymas, dalinai, palietė ir Šarvuočių Rinktinę.

Rugsėjo pabaigoje buvo išformuotas šarvuotų traukinių batalionas. Šarvuoti garvežiai ir kovos sudėtis buvo patalpinti geležinkelių depo, Kėdainiuose ir jų apsauga buvo pavesta 2ram Artilerijos pulkui.

Šarvuotų traukinių bataliono vadas mjr. J. Musteikis buvo perkeltas į Vyriausiąjį kariuomnees štabą ir paskirtas Rikiuotės skyriaus vir-

šininku. Bataliono karininkai buvo perkelti į kitas dalis, bei išėjo į atsargą. Šarvuočių Rinktinės sudėtis sumažėjo, liko štabas, Tankų batalionas ir Šarvuotas Auto divizionas.

NAUJI ĮVYKIAI — NAUJI VADAI

Po vieno įvykio — Šarvuotų Traukinių bataliono išformavimo, neilgai trukus sekė kitas — gruodžio 17 perversmas. Kadangi šia tema spaudoje ir išleistose knygose yra nušviesta padėtis ir perversmininkų ir nuverstųjų, tad šiame straipsnyje šis įvykis praleidžiamas.

Perversmą įvykdžius, dalis Šarvuočių Rinktinės karininkų buvo perkelti į kitas dalis, o jų vietoje atkelti kiti. Iškelti šie karininkai: mjr. A. Liutermoza į II Karo Apygardos štabą (tuoj buvo pakeltas į pulkininko leitenanto laipsnį), mjr. Laužonis į Artilerijos Tiekimo valdybą, kpt. S. Asevičius į 1 p.p., bataliono vadu, kpt. J. Sližys, diplomuotas teisininkas, paskirtas Krašto Apsaugos ministerijos juriskonsultu, kpt. L. Virbickas, iki Šarvuotų Traukinių bataliono išformavimo ėjęs kulkosvaidžių vagono vado pareigas, o išformavus — tankų kp. vado, buvo paskirtas Krašto Apsaugos ministerio adjutantu. Kpt. L. Virbickas už nuopelnus buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu (be kardų). Vyr. ltn. J. Čiuvinskas buvo perkeltas į Mažeikių aps. komendantūrą, raštvedžiu, ltn. N. Ferensas (Tautvilas),

"V. C. L. tankas nugali kliūtį

išlaikęs egzaminus, buvo paskirtas į Karo aviacijos karininkų kursus.

Į iškeltųjų vietas buvo atkelti ir paskirti pareigoms šie karininkai: vyr. ltn. Ignas Grigaliūnas — Šarvuočių Rinktinės vado adjutantu, vyr. ltn. Alfonsas Urbonas — 1-mos tankų kp. vadu, vyr. ltn. Vladas Čėsna — 2-ros tankų kp. vadu. Jonas Petruškevičius, ltn. Kazys Marcinkevičius (Marcinkus) ir ltn. Jonas Ramoškis — tankų kp. jaunesniais karininkais. K.v. Jonas Kondrotas — Ūkio viršininku.

Nuo 1927 m. gegužės 9 d., Šarvuočių Rinktinės vadu buvo paskirtas kpt. Vincas Asevičius.

Naujieji tankai ruošiami žygiui

Šarvuotas automobilis pratimuose

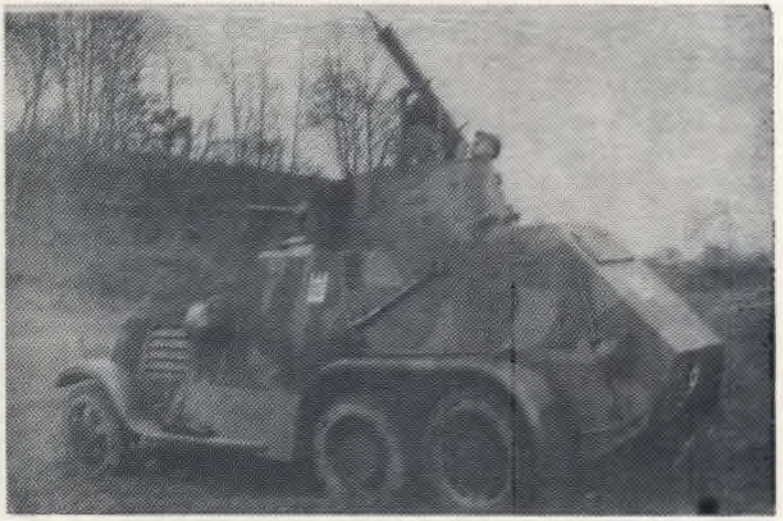

Plk. ltn. A. Kerbelis buvo paskirtas Marijampolės apskrities komendantu. Vyr. ltn. J. Budzilas paskirtas Šarvuoto Auto diviziono vadu, vyr. ltn. J. Jankus išvyko į Klaipėdos įgulą, 2-rą šarvuotą auto būrį — šarvuočių komendantu.

ŠARVUOTAS TRAUKINYS IR VĖL TARNYBOJE

Nepilnus metus "atostogavęs" Šarvuotas traukinys vėl buvo grąžintas į tarnybą. 1927 m. rugsėjo 9 d., Tauragėje įvykus pučui, buvo skubiai suformuotas Šarvuotas traukinys, kuris, tačiau, nebuvo malšinimui pavartotas, nes pučas buvo likviduotas dar pačioje užuomazgoje.

Šarvuoto traukinio kovos dalis, sudėtis, buvo perimta iš 2-ro artilerijos pulko, tarnyba (traukos ir važiuotės) buvo paimta iš Geležinkelių kuopos ir atvažiavus į Ž. Fredą, buvo suorganizuota įgula.

Šarvuotų traukinių bataliono vadu buvo paskirtas mjr. Kazys Abaravičius, pavaduotoju — vyr. ltn. Andrius Balsys. Kadangi mjr. K. Abaravičius buvo artilerijos karininkų kursuose, tai vado pareigas ėjo vyr. ltn. A. Balsys. Į įgulą buvo paskirti: vyr. ltn. Alfonsas Vileniškis (grįžęs iš atsargos), ltn. Kazys Šimėnas, ltn. Vladas Kuzavinis ir ltn. Stepas Klasčius.

ŠARVUOČIŲ RINKTINĖS PERFORMAVIMAS

1927 m. rugsėjo 16 d., Karo Technikos viršininko įsakymu, Šarvuočių Rinktinė buvo performuota pagal naujus etatus. Štabe buvo numatytos etatinės vietos ir civiliams tarnautojams: 2 mechanikai ir 1 raštininkas. Mechanikais priimti: Jonas Čėsna, Juozas Juozapavičius (1920 m. šarvuotininkas, Vyčio Kryžiaus kavalierius). Raštininku — Švedas.

Tankų batalionas buvo performuotas į tankų kuopą, susidedančią iš 2-jų būrių, kiekviename po 6 tankus. Šarvuotas Auto divizionas buvo pavadintas Šarvuota Auto kuopa, tačiau, būrių sudėtis liko nepakeista. Šarvuotų traukinių batalionas buvo performuotas į Šarvuoto Traukinio kuopą.

Tikrovėje Šarvuočių Rinktinėje karininkų užimamos vietos liko tos pačios, tik daliniai buvo pavadinti žemesniais vardais. Naujuose etatuose buvo šios užimamos vietos: Šarvuočių Rinktinės vado — atskiro bataliono vado teisėmis; dalinių vadų: Šarvuotos Auto kuopos, Šarvuoto Traukinio kuopos ir Tankų kuopos — bataliono vado, būrių vadai — kuopos vado ir jaunesnieji karininkai — komandos viršininko teisėmis.

Šarvuočių Rinktinės etatuose buvo 21 karininkas. Tačiau, performavimo metu karininkų buvo 17 ir karo valdininkų 2, būtent: kpt. V. Asevičius, kpt. I. Grigaliūnas, mjr. K. Abaravičius, vyr. ltn. A. Balsys, vyr. ltn. J. Budzilas, vyr. ltn. A. Vileniškis, vyr. ltn. V. Ivanauskas, vyr. ltn. A. Urbonas, vyr. ltn. V. Čėsna, ltn. K. Šimėnas, ltn. V. Kuzavinis, ltn. J. Petruškevičius, ltn. Burdulis, ltn. K. Marcinkevičius, ltn. J. Ramoškis, ltn. O. Žadvydas, ltn. S. Klasčius, k.v. J. Kondrotas, k.v. Dikas.

ŠARVUOTO TRAUKINIO PERKĖLIMAS IR IŠFORMAVIMAS

1927 m. gruodžio mėnesį Šarvuoto Traukinio kuopa buvo perkelta iš Ž. Fredos į naują vietovę — Radviliškį. Čia šarvuotininkai gyveno septynerius metus. Per šį laikotarpį buvo mokomi ir rengiami šarvuoto traukinio tarnybai kareiviai. Svetimose valstybėse pradėjus sparčiai techniškai tobulinti šarvuočius ir tankus, šarvuotų traukinių populiarumas žymiai sumažėjo. Mū-

sų vyriausybė nutarė įsigyti daugiau šarvuočių, tankų, o šarvuotą traukinį, kaip riboto veikimo ginklų rūšį — likviduoti.

1935 m. rugpjūčio 14 d. Šarvuoto Traukinio kuopa buvo išformuota. Garvežiai ir dalis vagonų buvo perduoti Susisiekimo ministerijai, o kiti — Geležinkelių kuopai. Įgula, kuri susidėjo iš 5 karininkų, 1 kuopininko, 5 puskarininkių ir 41 kareivio, buvo perkelta į kitas kariuomenės dalis. Šarvuotas Traukinys nustojo egzistuoti Lietuvos kariuomenėje.

RINKTINĖS VIDAUS SUSITVARKYMAS

Nors Šarvuočių Rinktinė sudarė atskirą dalį, bet jos etatuose nebuvo gydytojo, kapeliono, kapelmeisterio, nei orkestro. Sanitarijos atžvilgiu ji buvo priskirta: štabas ir tankų kuopa — Karo aviacijos gydytojui, Šarvuota Auto kuopa — husarų pulko gydytojui, o Šarvuoto Traukinio kuopa ir 2-ras Šarvuotas Auto būrys, Klaipėdoje — įgulų gydytojams. Karo kapelionas buvo bendras visoms technikos dalims. Kai buvo rengiamos Šarvuočių Rinktinės šventės, orkestrą gaudavo iš husarų pulko.

Karių patogumui, rinktinėje veikė karių krautuvė, kurios prižiūrėtojais buvo skiriami Tankų kuopos karininkai. Gautas pelnas, kaip ekonominės sumos, būdavo skirstomos mokymo priemonių įsigijimui ir kareivių maisto pagerinimui.

1928 m. Tankų kuopoje buvo sudaryta vaidintojų-mėgėjų trupė, kuriai vadovavo ltn. K. Marcinkevičius, o režisavo — eil. Juozas Miltinis, kuris dabar, okupuotoje Lietuvoje, yra Panevėžio dramos teatro direktorius. Atliekant karinę tarnybą Tankų kuopoje, jam buvo leista, laisvu nuo tarnybos metu, lankyti dramos studiją.

Mažam remontui Tankų kuopoje buvo įrengtos dirbtuvės. Pirmuoju dirbtuvių viršininku buvo paskirtas vyr. ltn. A. Urbonas. Dirbtuvėse dirbo du mechanikai ir liktiniai puskarininkiai — tankų šoferiai.

1927 m. gruodžio 15 d. Šarvuotoje Auto kuopoje buvo įrengtas Karo Pašto karvelynas, kurio prižiūrėtoju buvo paskirtas vyr. ltn. V. Ivanauskas. Vėliau vyr. ltn. V. Ivanauskas buvo paskirtas Kariuomenės Karvelyno inspektorium.

1928 m. Tankų kuopoje buvo įsteigta ugniagesių komanda. Pirmuoju komandos viršininku buvo paskirtas ltn. K. Marcinkevičius, jo pavaduotoju — vyr. pusk. Janickas.

ETATŲ UŽPILDYMAS

1927 m. performavus Šarvuočių Rinktinę, dalis užimamų vietų buvo laisvos, be to, karininkams persikėlus į kitas dalis, bei išėjus į atsargą, etatai dar labiau liko neužpildyti.

1928 m. buvo atkelti iš įvairių dalių šie karininkai: kpt. Jeronimas Matulionis (paskirtas Tankų kuopos vadu), ltn. Stasys Jūrevičius (Jūras), ltn. Adomas Stankevičius, ltn. Vytautas Bulvičius, ltn. Izidorius Pucevičius ir ltn. Dionizas Meižys (baigęs Karo mokyklą 1928 m. rugsėjo 7 d.). Užpildžius etatus, rinktinėje mokymas vyko normaliose sąlygose.

ŠARVUOČIŲ RINKTINĖS ŠVENTĖ

Iš pradžių Šarvuočių Rinktinė turėjo savo atskirą šventę. 1925 m. Krašto Apsaugos ministerio įsakymu (30 nr.) Šarvuočių Rinktinės metinė šventė buvo nustatyta rugpjūčio 25 d.: šarvuoto traukinio suformavimo data.

1927 m. gruodžio 3 d. įsakymu kariuomenei (136 nr.), Rinktinės šventė buvo nustatyta liepos 14 d. — Šarvuoto Auto būrio pirmosios kautynės prieš lenkus, ties Kazimieriškių dv. Tačiau, šarvuotininkai neilgai šventė savo atskirą metinę šventę, nes buvo nustatyta švęsti bendrą Technikos dalių šventę rugsėjo 12 d.

KADRO RENGIMAS

Iki 1924 m. kariuomenėje buvo tik šarvuotų auto ir šarvuotų traukinių dalys, kurioms parengti reikėjo įvairių specialybių kovotojų: šoferių, kulkosvaidininkų, pabūklininkų, ryšininkų, šarvuotų traukinių traukos ir važiuotės tarnybų. Kadangi dalys neturėjo pakankamai kadro ir mokymo priemonių, tai kulkosvaidininkai buvo rengiami pėstininkų pulkuose, pabūklininkai — artilerijos pulke, šoferiai — auto batalione, ryšininkai — ryšių batalione, važiuotės ir traukos tarnyba — geležinkelių kuopoje.

1924 m. Šarvuočių Rinktinės sudėtin įėjo visai nauja ginklo rūšis — tankai. Juos aptarnauti buvo reikalingi tankistai, galį jais važinėti ir gerai susipažinę su tankų konstrukcija, kad mažesnius sugedimus patys sutaisytų. Kadangi šarvuoti auto ir tankai buvo ginkluoti kulkosvaidžiais, tai kulkosvaidininkus, iki 1925 m., rengė pėstininkų pulkai. Baigusieji mokomąsias kuopas pulkuose, grįždavo į rinktinę ir čia dar turėdavo išmokti veikti su kulkosvaidžiais atitinkamose mašinose. Tokia mokymo sistema buvo netiksli.

Nuo 1925 metų kulkosvaidininkus pradėjo rengti pačioje rinktinėje. Iš visų rinktinės dalinių būdavo surenkami gabesnieji kareiviai ir Šarvuotoje Auto kuopoje, arba Tankų kuopoje išeidavo 6 mėnesių mokymo programą. Šiame laikotarpyje kareiviai gerai išmokdavo kulkosvaidžio mechanizmą, kliūčių pašalinimą, šaudyti nuo stovo ir iš mašinos. Be to, kulkosvaidininkai būdavo supažindinami ir su mašinų konstrukci-

Šarvuočių Rinktinės šventės, 1930 m., dalyviai. Iš k.: vyr. ltn. G. Marcinkevičius, ltn. I. Pucevičius, II eil. ltn. D. Meižys, I eil. k.v. J. Kondrotas, kpt. V. Asevičius, II eil. vyr. ltn. B. Šimėnas, I eil. mjr. J. Sližys, kpt. J. Matulionis, kpt. A. Vileniškis, kpt. I. Grigaliūnas, kpt. A. Urbonas, ltn. O. Žadvydas ir kpt. V. Ivanauskas.

ja, tačiau, vairuoti jie nebūdavo mokomi. Baigę apmokymą, jie galėjo būti tankų komendantais ir būdavo keliami į puskarininkio laipsnį.

Tankų šoferiams rengti rinktinė neturėjo pakankamai priemonių, juos apmokymui siųsdavo į Auto Rinktinės mokomąjį būrį. Baigus jaunų kareivių 6 mėnesių apmokymą, gabesnieji, būdavo siunčiami į Auto Rinktinę ir ten praeidavo mokomajame būryje 6 mėnesių mokymo programą. Baigę grįždavo į rinktinę ir būdavo supažindinami su tankų įrengimais ir mokomi vairuoti.

Nuo 1928 m. rinktinėje prasidėjo intensyvesnis karių rengimas įvairių rūšių tarnybai. Šie metai buvo gausūs kursais. Auto Rinktinėje, Šančiuose, suorganizavus karininkų 3-jų mėnesių auto vairavimo kursus, Karo Technikos viršininko įsakymu, į kursus buvo siunčiami Tankų kuopos karininkai. Iki metų pabaigos buvo išleistos 3 laidos. Kursus baigė Tankų kuopos 7 karininkai. Baigusiems buvo suteiktos teisės vairuoti įvairių rūšių automašinas.

Geležinkelių kuopoje, Radviliškyje, irgi veikė karininkų trumpalaikiai traukos ir važiuotės tarnybos kursai. Traukos kursus baigė Šarvuoto Traukinio kuopos 4 karininkai.

Šarvuotoje Auto kuopoje, Žaliakalnyje, buvo sudarytas kulkosvaidininkų būrys, kurį baigė 18 kulkosvaidininkų. Rinktinės mokoma komanda taip pat padidėjo skaičiumi. Iš pradžių ją baigdavo tik keliolika kareivių, o 1928 m. balandžio 28 d. baigė net 48.

MODERNIZAVIMO LAIKOTARPIS

1934-40 m. Šarvuočių Rinktinė buvo modernizuojama naujomis kovos priemonėmis, formuojami daliniai, didinami etatai, rengiami kadrai, įsigijama mokymo priemonių. Tačiau, per tą laikotarpį buvo dažnai keičiami Šarvuočių Rinktinės vadai. Pakeitimai vyko dėl asmeninių ir politinių priežasčių.

1934 m. vasario 1 d., mjr. V. Asevičius Šarvuočių Rinktinės vado pareigas perdavė gen. št. plk. ltn. Antanui Šovai, o tų pačių metų rugpjūčio 25 d., Šarvuočių Rinktinės vadu buvo paskirtas plk. ltn. Zigmas Talevičius.

1934 m. lapkričio 28 d., buvo įgyti nauji, moderniški, lengvo tipo "V.C.L." tankeliai. Parengus kadrą, 1935 m. birželio 7 d., A. Fredoje buvo suformuota 2-ra tankų kuopa ir jos vadu buvo paskirtas kpt. Migonis (Migevičius).

1935 m. rugpjūčio 8 d., Šarvuočių Rinktinės vadu buvo paskirtas gen. št. plk. ltn. Antanas Sidabras. Vos spėjus vadams pasikeisti, rugpjūčio 21 d., vykdant naują kariuomenės išdėstymą, Šarvuočių Rinktinė su štabu ir daliniais iš A. Fredos ir Žaliakalnio buvo perkelta į Radviliškį, kur tik po dviejų metų (1937.IX) štabas ir rinktinės daliniai galėjo dalinai persikelti į Karo Butų valdybos pastatytas dideles, naujoviškas kareivines ir garažus. Kaunas, laikinoji sostinė, Kariuomenės vado nauju strateginiu dalių išdėstymu, liko be šarvuočių.

Radviliškyje buvo įrengtos remonto dirbtuvės. Pirmuoju dirbtuvių viršininku buvo paskirtas ltn. Alfonsas Ambarziūnas, o vėliau — kpt. D. Meižys. Įvairūs smulkūs gedimai būdavo atliekami savoje dirbtuvėje.

1937 m. lapkričio 1 d., buvo suformuota 3-ji tankų kuopa, kurios vadu buvo paskirtas mjr. Jančys. Padidėjus kovos priemonių skaičiui ir suformavus naujus dalinius, trūko specialistų karininkų, todėl prie Karo Technikos valdybos buvo surengti 6 mėnesių šarvuotininkų kursai.

Nuo 1939 m. vasario 28 d., Šarvuočių Rinktinės vadu buvo paskirtas gen. št. plk. ltn. Grėbliauskas, kuris jai vadovavo iki Šarvuočių Rinktinės likvidavimo.

ŠARVUOTININKŲ MOKYMAS

Įsigijus naujų, moderniškų kovos priemonių, jų aptarnavimui reikėjo parengti specialistų, kurių anksčiau nebuvo. Ryšių batalione rengdavo tik telefonistus, o nuo 1934 m. — ir radistus, tankų radijo aparatams aptarnauti.

Komendantams ir šoferiams rengti, 1935 m. rinktinėje buvo suorganizuotas mokomasis būrys. Kandidatus į mokomąjį būrį rinkdavo gabesnius ir sveikatos atžvilgiu stipresnius kareivius. Po 1 mėnesio jaunų kareivių apmokymo, jie praeidavo 6 mėnesių mokomojo būrio programą.

Buvo dėstoma: šarvuočių taktika, ginklai, šaudyba, topografija, sunkusis kulkosvaidis ir technikinė dalis autų ir tankų. Baigę komendantų kursą ir išlaikę egzaminus, kareiviai galėjo būti skiriami komendantais ir būdavo keliami į puskarininkio laipsnį. Kareiviai, išlaikę šoferio specialybės dalykų egzaminus ir išmokę vairuoti, įgydavo šoferio specialybę, bet neturėdavo teisės būti keliami į puskarininkio laipsnį.

Ypatingas dėmesys buvo kreipiamas į šaudymą iš kovos mašinų. Kiekvienas kovotojas būdavo išmokomas šaudyti šautuvu ir sunkiuoju kulkosvaidžiu. Pratimus atlikdavo iš įvairių mašinų padėčių: stovint vietoje, sustojant ir judant bei važiuojant. Kautynių šaudymo pratimus atlikdavo poligone. Ten šarvuotininkai vykdydavo įvairius taktikos pratimus pavieniui ir veikdami su kitomis ginklų rūšimis.

Šarvuočių Rinktinėje buvo kreipiamas dėmesys ir į liktinių puskarininkių mokymą. Jiems žiemos metu būdavo dėstomi įvairių specialybių dalykai ir jie įgydavo daugiau žinių.

Mokomojo būrio darbo pradžia buvo sunki, nes trūko auto, tankų modelių, brėžinių, vadovėlių ir kitų mokymo priemonių. Tačiau, palaipsniui buvo viskas tvarkoma, tobulinama ir vis įsigyjama reikalingų priemonių.

Įrengus mokymo kabinetą, palengvėjo mokymas. Buvo sutelktos įvairių rūšių priemonės: auto, tankų modeliai, variklių pjūviai, atskiros išnarstytos auto ir tankų dalys, telefono ir radijo aparatai ir daugelis kitų dalykų.

Įpratinti kulkosvaidininkus taikyti ir šaudyti tankui važiuojant, mokomajame būryje buvo įrengtas svyruojantis įtaisas. Iš jo buvo mokoma įvairūs taikymo pratimai. Svyruojantis įtaisas, tai yra tam tikras bokštelis, kuris transmisijos ir kojų pagalba gali būti judinamas įvairiomis kryptimis. Bokštelyje įtaisytas kulkosvaidis su optiniu taikikliu ir šviesos koncentratorium, be to, yra ir klaksonas. Į šviesos koncentratorių ir klaksoną įjungus elektros srovę, paspaudus kulkosvaidžio leistuvo kabliuką, šviesos spindulys eina lygiagrečiai su kulkosvaidžio vamzdžiu ir gali būti sutapdytas su optinio taikiklio ašimi. Su šio įtaiso pagalba mokiniai įpranta greičiau nutaikyti ir paleisti šūvį. Kai mokinys nusitaikęs, paspaudžia kulkosvaidžio leistuvo kabliuką, tuo momentu šviesos spindulys iš koncentratoriaus krinta į nutaikytąjį tašką, tokiu būdu yra tikrinami mokiniai.

Buvo numatyti ateities planai. Įrengti trenažerį, tankų šaudybos pratimams; specialų kambarinį tyrą, šaudyti iš tankų į judamus taikinius. Deja, ilgų metų darbas ir ateities planai buvo nutraukti okupanto — bolševiko.

NEPRIKLAUSOMYBĖS PRARADIMAS — ŠARVUOČIŲ RINKTINĖS LIKVIDAVIMAS

1940 m. birželio 15 d. Sovietų Sąjunga sulaužė sutartį ir jėga okupavo Lietuvos valstybę. Kariuomenė nustojo savarankiškumo. Pertvarkant Lietuvos kariuomenę į 29 Teritorinį korpą, Šarvuočių Rinktinė į jo sudėtį neįėjo. Bolševikai nepasitikėjo, šarvuočių daliniai jiems buvo pavojingi, todėl skubiai buvo likviduoti. Šarvuočiai, tankai, visas turtas buvo pakrautas į vagonus, lėkštvagonius ir išvežtas į Sovietų Sąjungą, į nežinomą vietovę. Taip buvo likviduota Šarvuočių Rinktinė. Šarvuotininkai buvo išsklaidyti po kitas dalis, bei paleisti į atsargą. Nemažas skaičius šarvuotininkų pirmomis okupacijos dienomis buvo enkavedistų suimti, žiauriai tardyti ir išvežti sunkiesiems katorgos darbams į Sovietų Sąjungos krašto gilumą.

Prisimintini buvę šarvuotininkai, kurie nepalūžo moraliai ir bolševikų okupacijos metu tęsė prieš okupantą kovą: gen. št. mjr. Vytautas Bulvičius, 29 Teritoriniame korpe vadovavo pogrindžiui, buvo suimtas, išvežtas, tolimesnis jo likimas nežinomas; kpt. Izidorius Pucevičius, antros bolševikų okupacijos metu suorganizavo ir buvo Rozalimo partizanų rinktinės vadu. Nuo bolševikų "stribų" pasalos jis žuvo didvyrio mirtimi. Neįmanoma sudaryti tikslios statistikos kiek ir kur žuvo buvusiųjų šarvuotininkų nuo abiejų okupantų: raudonojo ir rudojo.

Šie metai yra šarvuotų dalių sukaktuviniai — 50 metų nuo Šarvuoto Auto būrio ir Šarvuoto Traukinio suformavimo. Tad prisimintini jų kovos žygiai, nuveikti darbai, žuvę, nukankinti bei mirę. Jie šarvuotininkų gretose atliko savo uždavinį Tėvynei — Lietuvai.

Pagrindiniu šaltiniu naudojausi Karo technikos dalių XX-čio leidiniu, kuriuo leido pasinaudoti buvęs šarvuotininkas Balys Brazdžionis. Širdingas jam ačiū.

Karių laipsnius žymėjau tuolaikinius.

LITERATŪRA:

Karo technikos dalių XX-mečio leidinys, 1939 m.
LE. VX t.
"Karys" 1958 m. 3 nr., 1961 m. 5 nr.
Atsiminimai.

Lietuvos Policijos šventės proga

KOVOJE SU NUSIKALTIMAIS

KALPAS UOGINIUS

...“Nedėk į kišenių —
į maišą netilps”...
— Liaudies patarlė

Pagrindinis Lietuvos policijos uždavinys buvo kova su nusikaltimais — saugoti piliečių asmens ir turto nepavojumą ir teises. Svarbiausioji iš gausybės policijos pareigų buvo sekti ir tirti visų rūšių kriminalinius nusikaltimus.

Augštesniojoje policijos mokykloje valdininkams buvo skaitoma kriminalistikos, t.y., nusikaltimų aiškinimo teorinis kursas ir praktiškos to “meno” pratybos: pirštų nuospaudų, plaukų, kraujo dėmių tyrimas ir t.t. Reikalavimai to darbo srityje buvo dideli ir griežti. Nuovadų viršininkai, ilgesnį laiką neišaiškinę kelių iš eilės nusikaltimų, buvo laikomi neveiklūs, einamoms pareigoms netinkami ir neretai būdavo degraduojami arba visai iš tarnybos atleidžiami. Kiekvieną mėnesį Piliečių Apsaugos departamentui reikėdavo pranešti kiek mėnesio bėgyje nuovados ribose nusikaltimų įvykdavo ir koks jų procentas buvo išaiškintas. Suprantama, kiekviena taisyklė turi išimčių: būna ir pateisinamų neišaiškinimo priežasčių. Kaip visose gyvenimo srityse dirbą žmonės būna nevienodų sugebėjimų, nevienodai stropūs, rūpestingi ir sąžiningi, bei laimingi, taip buvo ir policijos tarnyboje. Vienam gerai sekdavosi nusikaltimus aiškinti, kitam silpniau. O juk ir nusikaltimai nevisada vienodi ir ne visur vienodai daug jų pasitaiko. Dažnai ir labai stropiam ir laimingam sekliui, nesisekdavo išaiškinti ir piktadarius suimti. Toji laimė priklausė nuo daugelio įvairių sąlygų ir aplinkybių. Apie tokias “nelabas” sąlygas — apsunkinančias nusikaltimų išaiškinimus, čia ir kalbėsiu.

1926 m. pabaigoje, teikdamas pirmąsias tos rūšies žinias iš naujos tarnybos vietos, stropiai patikrinau kelių mėnesių įvykių registrą ir radau nemaža iš praeities neišaiškintų nusikaltimų, o nauji nusikaltimai, savo eile, įvykdavo. Mano pirmtakas nuovados viršininkas buvo degraduotas ir iškeltas. Padėjėją turėjau dar caro laikais buvusį Irkutsko “ispravninką”, jau seną, silpnai mokėjusį lietuvių kalbą, taigi ir silpną seklį. Nukentėję vis būdavo ūkininkai. Dauguma vagysčių buvo įvykdytos vis panašiu būdu: nulaužtos spynos, pragręžtos po aruodais grindys, praplėšti stogai ir, kaip užburta, niekur šunų nelota. Buvo aišku, kad to paties prityrusio asmens, arba tos pat gaujos darbas, bet reikėjo išaiškinti kas jie ir iš kur! ... Vagiama būdavo labiausiai vilnos, linai, grūdai, smulkieji gyvuliai, paukščiai, kailiai ir kt. Teorinės žinios ir praktikos patirtis rodo, jog piktadariai dažniausiai būna, ne iš kaž kur toli atvykę, bet dažniausiai, vietiniai, arba kada nors čia buvę žmonės. Todėl visada gerai “uostomi” ir “čiupinėjami” vietiniai įtariamieji. Paprastai nukentėję ką nors įtaria, tačiau minimuose įvykiuose nukentėję net nesiorientuodavo ką būtų galima įtarti. Darbas būdavo “švariai” atliktas, niekada jokių pėdsakų, jokio daikto (net arklio mėšlo nepalikta), šunys niekur nepalodyti. Tekdavo krėsti ir kvosti įvairiausius žmones, kartais net prieš kelis metus nukentėjusiuose ūkiuose tarnavusius, ar dirbusius. Piktadariai kaip kiaurai žemę prasmegdavo. Visos pastangos ir darbas buvo veltui! ...

Kartą po tokių nesėkmingų tyrimų grįždamas, prisiminiau Augštesniosios Policijos mokyklos kriminalistikos lektoriaus (K. B-čius) patarimą, esą, kriminalinėje darbo srityje policijos valdininkui reikalinga turėti “konfidentus”—patikėtinius, nors tas ir kainuoja ... Nesgi, pasak jį, kriminalistas — ne kepta dešra su kopūstais — neužuosi, o, dantys, gi, visų balti ...

1937 m. vasario mėnesio 12 d., ankstyvą rytmetį, jodamas Klovainių link, susitikau beeinantį mažo ūgio, apdryžusia ruda sermėga, “baronine” kepure dėvintį, gelsvais nedideliais ūsiukais, žvitriom mažom akytėm, sermėgos rankogaliu panosę bebraukiantį, labai kažkaip į vagį panašų, vyrelį, kurio labai jau “pakarnas” pasisveikinimas, įžiebė man įtarimą. Tad, sustabdęs savo “Princą”, užkalbinau sutiktąjį. Paklausinėjau: kas, kur, kodėl, iš kur?; patikrinau pasą — viskas atrodė tvarkoje. Tik jo pasipasakojimas, kad grįžtąs iš N vienkiemio, kur iki vėlumos padėjęs kulti, o po geros pabaigtuvių vakarienės ten kiek nusnūdęs ir dabar grįžtąs namo, į Pakruojaus miestą, man pasirodė truputį įtartinas. Betgi, iš balno visko reikiamai neištirsi, o vagis nenutvertas — nevagis. Išsiskyrėme ir kiekvienas vykome savu keliu.

Per visą dieną tą subjektą dažnai prisimindavau ir nusprendžiau, sugrįžęs, arčiau su juo

susipažinti. Man knietėjo įsigyti "konfidentą", o šis žmogelis kaž kaip įstrigo man dėmesin, kaip galįs tikti tokiam darbui. Taip galvodamas, neapsirikau. Paminėtojo pavardė čia nesvarbu, o pagal pasą jo vardas — Antanas, tai ateityje čia aš jį Antanu ir vadinsiu. Nors gabalas man buvo iš kelio, tačiau, grįždamas užsukau į Antano minėtąjį vienkiemį pasiteirauti. Nieko panašaus! Niekas čia nieko nekūlė ir niekas "nesnaudė". Besikalbant, ūkininkas man pasakė, kad iš kaimyninio ūkio, praėjusią naktį, iš jaujos pavogta linų, o iš klėties keli avikailiai. Nuvykęs įvykio vieton, apžiūrėjau trobas, iškvočiau nukentėjusį. Faktas — vagystė įvykdyta, bet niekas nesugautas ir niekas neįtariamas. Abu stebėjomės, kad pasak ūkininką — geras sargas "Sabas" nė neamtelėjęs ir dabar tebėsąs lyg apsiblausęs. Apie įvykį nuovadon dar nebuvo pranešta, todėl nukentėjęs buvo labai patenkintas mano vizitu, nes jam susitaupė laiko ir žygis nuovadon, kuri buvo ne čia pat. Vietoje besidairant atrodė, kad piktadariams nebuvo kito kelio važiuoti, kaip tik keleliu į vieškelį, bet kas iš to, jei jokių ypatingų pėdsakų neliko, o vieškeliu — vagiui vienas kelias, o nukentėjusiam daug, — kuriuo gi vysies, kalbėjo nukentėjęs.

Sugrįžęs nuovadon liepiau surasti Antaną ir iškviesti pas mane. Netrukus labai nedrąsiai jis pas mane įėjo ir, besiartindamas prie mano darbo stalo, traukdamas iš užančio krapylą, paklausė manęs: "Ar ponas lietuvis?" "Aišku, ir dar katalikas" — atsakiau, nes supratau, kad lietuvybę jis tapatina su religija — katalikybe. Taip pasisveikinę padarėme "biznį": jis gavo litą, aš — krapylą. Kuogražiausiai, kaip "vožną asabą", pasodinau jį priešais, pavaišinau cigarete ir pasišnekučiavome. Buvo jau vėlyvas vakaras ir niekas mums netrukdė. Tas pasikalbėjimas patvirtino pirmykštį mano įspūdį. Pasakęs jam porą komplimentų, neva atsižvelgdamas į menkas iš krapylų jo pajamas, pasiūliau jam darbą — prižiūrėti mano arklius. Sutiko. Intuityviai jaučiau, jog jis ne vien tik krapylais verčiasi, bet puoselėdamas viltį "prisijaukinus" jį, įsigyti "konfidentą", buvau atsargus ir apie praėjusios nakties "kūliavą" ir "snūdimą" neužsiminiau. Po poros dienų vėl pasikalbėjęs su juo, "paveikęs į jo protą" (pagal APM lektorių), pasiūliau bendradarbiauti aiškinant nusikaltimus. Už honorarą, žinoma. Pasireivęs, rankogaliu nosį patrynęs, pasikasęs pakaušį, jis sutiko. Painstruktuotas kaip turi elgtis, ką sekti ir kada, bei kur žinias man teikti, su cigarete dantyse išėjo.

Vasario iš 16 į 17 d., apie 11 val. naktį, Antanas pranešė man kada ir kur bus įvykdyta stambi vagystė. Žinojau, kad piktadariai gerai pažįsta ir uoliau seka policiją negu patys būna jos sekami. Suplanavę kur įvykdyti vagystę (ar kokį kitą nusikaltimą), saugumo dėliai, jie painformuoja policiją, kad neva įvyksiąs nusikaltimas visai priešingoje, jų pačių numatytoje plėšti, kryptyje ir seka policijos "judėjimą". Policijai jų nurodyta kryptimi išvykus — drąsiai savo planus vykdo, nes dėl atstumų, kelių ir policijos susisiekimo priemonių kokybės bent tą naktį — jie būna saugūs. Todėl, ta prasme Antaną rimtai įspėjau dėl melagingo pranešimo pasekmių. Prisiekė žmogus, jog sakąs teisybę, bet man jau besiruošiant žygin, jis savo pranešimą atšaukė. Jų "pravadyrius" atsisakęs vykti, nepaaiškinęs jam priežasties. Sunerimau, manydamas, kad Antanas galėjo būti bandomas ir net išaiškintas. Vagys stropiai viens kitą seka. Kiekvienas savo kailiu rūpinasi. Tik vasario 20 naktį jis vėl pranešė man, kad tą pačią naktį apie 1 val bus apvogtas barono Roppo dvaras. Arkliai jau esą pakaustyti, rogės ir darbininkai paruošti. Važiuosią penkiese, trimis vienkinkėmis rogėmis: trys tikrieji vagys, o du jų samdyti darbininkai, bet įpaslaptinti, gauną už tai ekstra "honorarą", jų skaičiuje ir jis pats, Antanas. Nors tas ypatingai sudomino mane, tačiau jau nebebuvo kada kvosti — turėjau ruoštis žygin. Laikrodžio rodyklei artėjant prie 12 val., pats ketvirtasis, išėjau nurodyton būsimojo įvykio vieton.

Naktis buvo graži: nešalta, mėnulis pro debesis kaip per filtrą prieblandžiai švietė, vėjelis — nė krust, dideliais dribsniais snigo, padengiant sniege įminamus pėdsakus. Iš vienos pusės tas buvo gerai: piktadariam apsunkino sekti jų seklius, iš kitos — blogiau ir sekliams, nes piktadarių pėdsakų nesimatė. Šį kartą man tas nebuvo svarbu, nes tikėjausi piktadarius susemti nusikaltimo vietoje. Apvogsima daržinė buvo ant Kruojos upės kranto. Aš su savo vyrais ėjau upe, vietomis augštų ir krūmuotų jos krantų pridengiami. Atvykę vieton, planingai išsidėstėme pozicijose ir tylutėliai laukėme atvykstančiųjų.

Kaip visada, belaukiant laikas prailgsta. Buvome tik milinėmis apsivilkę, taigi, nešilta. Policininkai pradėjo nervuotis, o gal neatvyks?... Pagaliau, nuo upės pasigirdo: "ček, ček, ček, ček" ... šviežiai kaustyti arkliai pasagomis kirto ledą. Mat, jų irgi upe važiuota, taip saugiau. Įtempiau dėmesį. Privažiavo. Trejos vienkinkės rogės, penki vyrai (jų tarpe pažinau ir Antaną), visi gerai "susipratę" — dirbo vikriai ir nesikalbėdami. Vienas roges pastatė prie daržinės durų ir pasiėmęs iš rogių ilgoką geležgalį tuojau nulaužė nuo durų spyną ir pradėjo iš daržinės nešti ir krauti linus į vežimą. Kiti, tuo metu sutvarkę kitus arklius, nuėjo pirmiesiems pagalbon. Kadangi snigti jau buvo beveik nustoję, tai jų aplink bevaikštant įminamiems pėdsakams panaikinti, trys vyrai, paėmę iš rogių po storą kūlio

Balys Pavabalys

CRAZY LITWAK

I am "crazy Litwak",
Atkaklus ir paikas.
Negaliu suprasti,
Ką man kalba laikas.

Nei aš integruojuos,
Nei liberalėju,
Nei man skirta būti
Riaušių sukėlėju.

Nieko neišmokau
Aš pas dėdę Samą
Ir neįsitraukiau
Į Maskvos programą.

Nei buvau aš rudas,
Nei esu raudonas.
I am "crazy Litwak",
Trenkto būdo ponas.

• • •
• • •

KAS JIS TOKS?

Tam barzdą prisiuvo, kas juo patikėjo.
Džentelmenam ir snobam galvas apsuko.
Bet jis bijo, kaip kryžiaus, lietuviško vėjo
Ir nežino, kaip galvą apsukti "dypuko".

šiaudų saują, virvėgaliais prisirišo juos sau užnugaryje taip, kad šiaudai siekdami žemę sniegą užšluotų ir užlygintų pėdsakus. Apie tokį praktišką pėdsakų naikinimo būdą nei iš kriminalogijos paskaitų, nei iš lektoriaus, ar kitų policijos valdininkų, nebuvau girdėjęs, tad buvo įdomu ir naudinga tą matyti. Tas jų toks praktiškas veiksmas tik patvirtino, kad reikalą turime su gerai prityrusiais "kupčiais".

Netrukus, vienas vežimas buvo pakrautas, prislėgtas, suraišiotas ir nuo daržinės pavažiuotas link vieškelio Pakruojus-Linkuva. Bežiūrint ir antras vežimas buvo sutvarkytas ir pastatytas eilėn, paskui pirmąjį. Policininkams buvo nurodyta nieko nedaryti, kol visi vežimai bus paruošti ir piktadariai su jais pajudės į vieškelį.

Tretįjį vežimą įpusėjus, policininkas S.M., bečiupinėdamas kišeniuje užtaisytą pistoletą, netyčia iššovė. Įdomus buvo momentas! . . . Nelyginant elektros srovės paliesti, vagys sujudo, sukruto, bet nepasimetė — nė žodžio neištarę, pirmieji šoko ant vežimų, užkirto arkliams ir iš vietos zovada pasileido vieškelio link, o paskui juos ir trečiasis, nors dar ir nebaigtas krauti, nesuraišiotas vežimas. Netoli tenušoliavo: užšoko ant policijos užtvaros, prie išvažiavimo į vieškelį. Nors bėgančiųjų užpakalyje likau aš vienas (peršovęs sau šlaunį policininkas išėjo iš rikiuotės), tačiau, visi keturi gaujos dalyviai, su visu grobiu, buvo sulaikyti. Tiktai kaž kur dingo Antanas, kurio ne taip jau uoliai ir jieškojau, nes žinojau, kad jis atsiras.

Turėdamas susižeidusį, skubėjau miestelin suteikti jam pirmąją pagalbą. Jeigu ne tas nelemtas šūvis — ekspedicija laikytina puikiai nusisekusi: keturi piktadariai su grobiu suimti "in flagranti". Triumfavau, nes tikėjausi nuo šiol pataikęs į visų įsisenėjusių nusikaltimų išaiškinimo kelią.

Areštuotojų, pasirodė, visų būta vietinių Pakruojaus miestelio nuolatinių gyventojų: trys žydai ir vienas čigonų kilmės lenkas-žydbernis ir Antanas.

Sugrįžęs nuovadon su imtiniais, nors buvo 3 val. ryto, bet ilsėtis nebuvo kada — ėmiausi kvotos darbo. Žinia apie įvykį žaibo greičiu pasklido miestelyje. O, koks tai buvo sujudimas!... Prie arešto namų turėjau sustiprinti sargybą. Areštuotųjų šeimų nariai, kaimynai ir prieteliai veržte veržėsi pasimatyti ir pasišnekėti — pasiinformuoti kas darytina, kad iš šios nešvarios bylos "švariai" išsikaparnuoti. Patys "herštai" kalti neprisipažino. Bandė aiškintis — neva linus buvo iš anksto nusipirkę, o ėmė juos naktį todėl, kad taip patogiau, nes anksti rytą turėjo su jais būti Šiauliuose. Jų buvo tikėtasi, per saviškius, susižinoti su dvaro užvaizda, sumokėti kiek reikalaus, kad tik jis liudytų taip, kaip jiems naudinga, kad išvengtų kalėjimo ir gėdos. Planas neišdegė. Kol kvotą baigiau prie areštuotųjų niekas prileistas nebuvo.

Kaip nustebo ir nudžiugo dvaro užvaizda, rytą atvykęs nuovadon pranešti apie naktį dvare įvykusią vagystę, radęs čia ir vagis ir savo turtą. Atsirado, pagaliau, ir Antanas. Jis kvočiamas prisipažino ir kaip ant delno viską aiškiai išdėstė, papasakodamas visas tos gaujos, jau prieš kelis metus apylinkėje (keturiuose valsčiuose) įvykdytas vagystes. Tik dabar įsitikinau, kad nujautimas man nemelavo. Mano "konfidentas" ne vien tik krapylų pramone vertėsi..., bet jis ir man labai, labai pasitarnavo.

Kvotos duomenimis pasiremdamas, patikrinau protokolų registracijos knygas ir nuovadon buvo iškviesta apie 30 nukentėjusių ūkininkų. Šioje procedūroje, vyriausiu liudininku buvo Antanas, kuris parodė labai gerą atmintį, drąsą ir sąžiningumą, nes nesvyruodamas sakėsi pats kartu visur dalyvavęs, kaip žydų samdinys-darbininkas, nevisada net gaudamas iš jų sutartą atlyginimą.

Kadangi 24 valandų būvyje su taip komplikuota byla susidoroti buvo neįmanoma, išsirūpinau leidimą areštuotuosius laikyti teismo žinioje, kol reikės, o baigęs kvotą, kartu su areštuotais ir visais kitais bylai reikalingais dalyviais (nukentėjusiais ir liudininkais) pristatyti viską teisman, kur byla tuojau turėjo būti nagrinėjama. Taip ir padariau.

Pakruojus niekada iki tol nebuvo matęs tokios triukšmingos, kartu ir įdomios, įspūdingos "procesijos", kokia žygiavo 1927 m. vasario 23 d. vakare (iš sekmadienio į pirmadienį), po savaitę trukusio tardymo, pajudėjus man iš nuovados būstinės Pakruojaus gelžkelio stotin. Suimtuosius lydėjo penki policininkai, juos sekė minia žydų su rabinu ir kantorium priešakyje. Giminės, trys advokatai ir bičiuliai ne tiek iš baimės (juk ne į kartuves buvo lydimi), bei nusiminimo, kiek iš gėdos, kurią areštuotieji padarė visai apskrities žydų bendruomenei, rėkte rėkė: ..."Ai vei, ai, gevalt, gevalt!"... Šiame būryje kartu žygiavo apie 15 nukentėjusių (kiti tiesiog teisman nuvyko) ir apie 200, man nereikalingų "savanorių" palydovų.

Teisė vasario 24 d. Radviliškio apylinkės teisėjas Č. Milvydas. Kaltinau aš. Gynė jau minėtieji trys Šiaulių advokatai, žydai. Įvairiais būdais jie stengėsi kaltinamuosius išteisinti, arba nors bausmę sušvelninti. To uoliai siekdami, puolė mane, pareikšdami teismui, kad jų ginamieji policijai prisipažino mušami. Teisman buvo iškviestas gydytojas, kuris apžiūrėjęs teisiamuosius jokių mušimo žymių nekonstatavo. Betrukdydami man kvotos vedimą, tie patys advokatai, iš Pakruojaus telefonu skundė mane Apygardos teismo prokurorui, neva tardomieji buvę mušami ir sirgo. Kviečiau gydytoją, kuris apžiūrėjęs kvočiamuosius, kaip ir teisme apžiūrint, jokių mušimo žymių niekur nekonstatavo. Pakrojuje ir gydytojas buvo žydas.

Teistųjų kaltė buvo pilnai įrodyta. Kaltinimas motyvuotas tuo, kad teisiamieji "žydeliai" (taip mažybiniais vardais juos ūkininkai vadino), visą savo amžių prekiaudami su lietuviais ūkininkais, visus gerai pažino ir turėdami jų pasitikėjimą, važinėdami po kaimus ir vienkiemius, ne pirko, o tik besiderėdami apžiūrinėjo ūkininkų parduoti turimas gėrybes ir jų sandėliavimo vietas, kaip lygiai apžiūrinėjo ir priėjimus bei privažiavimus prie jų, patirdavo kaip vadinami šunys ir t.t. Naktimis, gi, atvykęs su samdiniais-darbininkais, šunis užšerdavo kotletais su kažkokiais narkotikais nuo kurių šunys apsnūsdavę, o patys įsilaužę į trobas, pasikasę po klėčių aruodais, praplėšę šiaudinius stogus, prisiplėšdavo turto ir prisikrovę vežimus, tiesiai iš nusikaltimų vietų važiuodavę į apylinkės miestus (Šiaulius, Radviliškį, Linkuvą) prekes parduodavo savo tautiečiams ir pilnomis kišenėmis lengvai įgytų pinigų, grįždavo namo, dažnai net savo bendrams-samdiniams sutarto "honoraro" nesumokėdami. Nukentėję, nei policija, negalėdavo jų įtarti, nes prekyba jie viešai ir visada vertėsi. Net pilnais vogtų gėrybių vežimais policijos kelyje sutikti, negalėjo būti įtarti ir suimti. Tokiu būdu apsidraudę nuo įtarimų ir arešto, jie, kaip alkani vilkai, siautėjo apylinkėje skriausdami darbščiuosius lietuvius ūkininkus.

Jokių švelninančių aplinkybių teismas jiems nepritaikė. Visus nubaudė augščiausia apylinkės teismo taikinta bausme: visus tris "žydelius" po vienerius metus kalėjimo, jų bendrininką-samdinį, čigonų kilmės lenką — 6 mėnesius, o Antaną, kurs pats uoliai beliudydamas sau pakenkė, nuodugniausiai viską pasakodamas, nuteisė švelniau. Jis labai sudomino teisėją, kursai jį paklausė: "O iš kur tu taip gerai visą žinai, ar mačei"?... (Teisėjas Č. Milvydas visada sakydavo "mačei".) "Mačiau, nes kartu, kaip jų samdinys, visur vagiant dalyvavau ir pačius pavojingiausius darbus dirbau," atsakė Antanas. Už tai jis gavo tik tris mėnesius kalėjimo, nes teismas atsižvelgė į mano jam suteiktą atestaciją ir įvertino jo nuopelnus išaiškinant tiek iki šiol neišaiškintų nusikaltimų. Tik vienas Antanas, iki teismo sprendimo įsiteisėjimo, nebuvo suimtas. Kiti visi nuo suėmimo momento iki bausmės atlikimo nė valandai nebuvo iš arešto paleisti. Po šitokio teismo sprendimo nuteistieji žydai net neapeliavo. Jie tikėjosi ir atėjus terminui, prašė teismą už gerą kalėjime elgesį trečdalį bausmės dovanoti, bet ir šis jų prašymas buvo atmestas. Teisėjas pats buvo ūkininkas todėl labai gerai suprato kokiu įžulumu jie nuskriaudė ūkininkus ir, todėl jokio pasigailėjimo jiems neparodė, nes

(perkelta į virš 3 psl.)

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

Vėliava — ištikimybės simbolis

ALGIRDAS BUDRECKAS

Senovėje vėliavas nešdavo į mūšį, o jų netekus būdavo laikoma kova pralaimėta. Kariuomenės pulkai turi savo vėliavas. Taigi, vėliavos yra simboliai-ženklai.

Šiandieną vėliavas turi valstybės, organizacijos, sąjungos ir t.t.

Vėliavos dažniausiai yra kabinamos prie stiebų. Jos iškeliamos augštai plevėsuoti. Tuo norima atžymėti, kad jos yra augščiau už mus.

Didelių švenčių progomis jos nešamos eisenose ir paraduose. Jos siunčiamos atstovauti į iškilmingus posėdžius, seimus. Jos iškabinamos plevėsuoti valstybės ir tautos švenčių dienomis. Mažo formato vėliavėlės segamos įvairiomis progomis prie krūtinių.

Valstybei netekti vėliavos reiškia netekti nepriklausomybės. Mūsų tėvynėje Lietuvoje yra uždrausta Trispalvei plevėsuoti, tai ir parodo, kad ten laisvės ir nepriklausomybės lietuviui nėra. Taigi vėliava yra laisvės simbolis. Vėliavos naudojamos priesaikoms atlikti. Prisiekę, bučiuodami vėliavą, pažada būti jai ištikimi. Jos yra orumo, ištikimybės ir pažado tesėjimo simbolis.

Kas negerbia savos vėliavos tas nėra pats garbingas. Kas niekina valstybės vėliavą tas nėra vertas gero piliečio vardo, ir tokie žmonės yra tautos išgamos ir valstybės išdavikai.

Ir šiandien, kai vėliavos yra draskomos, deginamos ir įvairiausiais būdais niekinamos, šauliai, priešingai, jas įsigyja, šventina ir gerbia.

Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa Čikagoje įsigijo ir pašventino savo vėliavą. Tai gražus pavyzdys kitiems. Ši vėliavos įsigijimo šventė liks istorijoje įrašyta kaipo ištikimybės Šaulių Sąjungos idealams diena.

Džiaugiasi Šaulių S-gos vadovybė, džiaugiasi visi šauliai, kad vėliavų gretos didėja.

Tebūna ši pašventinta vėliava mums laisvės ženklu ir stiprybės šaltiniu. Išlikime Šaulių Sąjungos idealams ir šiai vėliavai ištikimi. Augštai iškėlę, neškime ją garbingai, tuomet išliksime lietuvybėje tvirti, o mūsų tėvynės kovos golgotos kelias greičiau baigsis ir priartės Lietuvai laisvės rytojus.

DVIGUBA KANADOS ŠAULIŲ ŠVENTĖ

Š.m. birželio 27-28 dienomis įvyko Kanados šaulių rinktinės metinis suvažiavimas Delhi miestelyje, kurio apylinkėse yra įsikūręs nemažas kiekis lietuvių, dirbančių tabako ūkiuose. Vietinė DLK Gedimino šaulių kuopa, kuri rengė ir globojo rinktinės suvažiavimą, minėjo savo veiklos dešimtmetį.

Šventėje dalyvavo eilė garbingų svečių: Lietuvos gen. konsulas Kanadai dr. J. Žmuidzinas, LŠST c.v. pirmininkas š. V. Tamošiūnas, KLB krašto valdybos pirm. dr. S. Čepas, Vyčio kryžiaus kavalierius ir V. Pūtvio š. kp. garbės šaulys inž. J. Preikšaitis, Toronto savanorių-kūrėjų kar. A. Juozapavičiaus skyriaus pirm. V. Štreitas, centrinio S-gos garbės teismo narys š. M. Šnapštys, abiejų Detroito šaulių kuopų pirmininkai — š. L. Šulcas ir j.š. M. Vitkus su nemažu kiekiu kuopų narių.

Birželio 27 dieną, prieš pradedant šventę, lenkų salėje įvyko Kanados šaulių rinktinės tarnybinis valdybos ir kuopų pirmininkų posėdis, dalyvaujant c.v. pirmininkui V. Tamošiūnui.

7 val. v. toje pačioje salėje įvyko DLK Gedimino š. kp. veiklos dešimtmečio minėjimas, į kurį susirinko gausus būrys dalyvių. Minėjimą atidarė S-gos vicepirm. ir Gedimino kp. pirmininkas š. Stp. Jakubickas, pakviesdamas į garbės prezidiumą anksčiau minėtus asmenis ir jį papildydamas Delhi lietuvių katalikų parapijos klebonu kun. dr. J. Gutausku, Kanados šaulių rinkt. pirm. š. St. Jokubaičiu, c.v. sporto vadovu š. V. Keturakiu, DLK Algirdo š. kp. pirm. š. P. Kanopa ir vietos jaunimo atstovu A. Rastapkevičium.

Įnešus vėliavas ir sugiedojus himnus, tylos minute buvo pagerbti žuvę dėl Lietuvos laisvės. Po to, iškilmingam posėdžiui pirmininkavo š. St. Jokubaitis, kuris savo kalboje kreipėsi į minėjime dalyvaujantį jaunimą, kviesdamas jį įsijungti į šaulių eiles, kad ateityje būtų kas tęstų Lietuvos šaulių tradicijas, kai senieji šauliai pavargs. Minėjime sveikinimo kalbas pasakė: konsulas dr. J. Žmuidzinas, c.v. pirm. š. V. Tamošiūnas, dr. S. Čepas, š. inž. J. Preikšaitis, sav.-kūrėjas V. Štreitas, kun. dr. J. Gutauskas ir A. Rastapkevičius. Sveikinusieji priminė šaulių S-gos nuveiktus darbus tėvynėje, pasidžiaugė tęsiamomis tradicijomis išeivijoje ir linkėjo ištvermės ateičiai, pabrėždami, kad jaunimui padedant, šios kilnios šauliškos idėjos būtų vėl atgaivintos laisvoje Lietuvoje.

Ta proga buvo įteiktos taurės Kanados šaulių rinktinės sportinio šaudymo laimėtojams. Jas įteikė konsu-

Kanados šaulių rinktinės ir Delhi DLK Gedimino šaulių kp. šventės garbės prezidijumas. Kalba Sąjungos pirmininkas š. V. Tamošiūnas

las dr. J. Žmuidzinas, asistuojamas S-gos pirm. š. V. Tamošiūno.

Meninėje dalyje pasirodė kun. B. Pacevičiaus paruoštas choras, diriguojamas D. Ratavičiūtės, padainavęs lietuviškų liaudies dainų. Akomponavo D. Norkutė. Rodney lietuvių tautinių šokių grupė, vadovaujama N. Narbutaitės ir A. Rastapkevičiaus, darniai pašoko. Vėliau sekė gediminiečių moterų šaulių paruošta vakarienė ir šokiai.

Birželio 28 d., sekmadienį, šventės tąsa pradėta iškilmingomis pamaldomis Dehli lietuvių šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje, kurias laikė ir dienos reikšmei pritaikintą pamokslą pasakė DLK Gedimino š. kp. garbės šaulys kun. dr. J. Gutauskas. Pamaldose organizuotai, su vėliavomis, dalyvavo Kanados ir Detroito šauliai. Jas baigus Lietuvos himnu, pereita į šventorių, kur šauliai išsirikiavo su vėliavomis pagerbti žuvusius dėl Lietuvos laisvės. Prie lietuviško kryžiaus buvo padėtas Kanados šaulių rinktinės vainikas. Kalbas pasakė š. V. Tamošiūnas, š. Stp. Jakubickas ir šv. Kazimiero parapijos komiteto pirm. J. Strodomskis.

Šventė užbaigta atsisveikinimo pietumis parapijos salėje. Pati šventė gerai pavyko. Jai orumo suteikė garbingų svečių dalyvavimas.

Gaila, kad joje dėl susidėjusių aplinkybių negalėjo dalyvauti LK Mindaugo š. kp. atstovai iš Montrealio.

Sukaktuvininkė — DLK Gedimino kuopa pavyzdingai atliko savo pareigą. Sekančių metų Kanados rinktinės šaulių suvažiavimo data ir vieta bus nustatyta vėliau.

š. P. G.

KANADOS ŠAULIŲ ŠAUDYMO VARŽYBOS

Hamiltono medžiotojų klubo "Giedraitis" šaudykloje, birželio 21 d. įvyko tarpkuopinės šaudymo varžybos dėl šaulių rinktinės pereinamosios taurės ir pavienių — dėl ženklo "Geram šauliui". Dalyvavo Toronto Vl. Pūtvio, Delhi DLK Gedimino ir Hamiltono DLK Algirdo šaulių kuopos. Buvo šaudyta iš sportinių 22-ro kalibro šautuvų į 50 jardų nuotolyje esančius taikinius, po 20 šovinių iš trijų padėčių. Visų trijų padėčių pirmąsias vietas laimėjo Toronto kuopos šaudymo veteranas š. J. Budrevičius, dalyvaująs kanadiečių šaudymo klubuose ir laimėjęs jau daug taurių. Gulom II v. laimėjo Toronto š. E. Sičiūnas, III v. — Delhi š. A. Šulcas. Stačiom: II v. — Delhi š. A. Augustinavičius, III v. — Toronto š. G. Daugėla. Klūpom — Toronto š. G. Daugėla, III v. — Delhi š. A. Augustinavičius.

Moterys šaulės šaudė po 20 šovinių iš vienos padėties. I v. — R. Daugėlienė, II v. — M. Jokubaitienė ir III v. — M. Astrauskienė — visos Toronto Vl. Pūtvio š. kp.

Be šaulių, varžėsi ir svečiai — jaunimas, 15-25 m. amžiaus ir jaunuoliai 12-15 metų. Iš svečių I v. laimėjo stud. J. Kavaliauskas, iš Detroito. Jaunimo grupėje I v. laimėjo J. Sakalauskas, o mergaičių grupėje — š. kand. J. Baranauskaitė. Jaunuolių grupėje, berniukų — R. Daugėla, o mergaičių — D. Jokubaitytė.

Varžybose dėl pereinamos taurės, kol bus gauti daviniai iš LK Mindaugo š. kp. Montrealyje, kuri šaudė atskirai, pirmauja Toronto šaulių ekipa, kurią sudarė šauliai: J. Budrevičius, E Sičiūnas, G. Daugėla, A. Navickas ir atsarginis J. Astrauskas. Rimtu varžovu buvo Delhi š. kuopa. Gerą pažangą yra padarę ir Hamiltono šauliai.

Bronzos "Geram šauliui" ženklui įsigyti sąlygas išpildė 5 šauliai, iš kurių trys jau yra jais apdovanoti. Bus pristatyti apdovanojimui: š. A. Augustinavičius ir stud. J. Kavaliauskas (jei yra šaulys).

Varžyboms vadovavo ir jas pravedė Sąjungos sporto vadovas š. V. Keturakis.

š. P. G.

NETEKOME ŠAULIO BARANČIUKO

Staigi ir netikėta mirtis išplėšė iš mūsų šaulių tarpo Antaną Barančiuką. Šauliai labiausiai jo pasiges. Kiekvienas renginiamas subuvimas ar šventė neapsiėjo be jo pagalbos. Visad su šypsena veide ir ryžtu, jis prisidėdavo, ne tik prie bilietų platinimo, bet ir prie kiekvieno šauliško darbo. Tai buvo asmenybė, kuri nesigailėjo laiko, darbo ir triūso, kad tik šaulių organizacija augtų ir klestėtų.

Velionis nebuvo turtuolis, bet jo širdis lietuviškiems reikalams buvo labai duosni. Jis buvo tikras filantropas-labdarys. Ne viena lietuviška organizacija yra gavusi iš velionio net stambių aukų. Todėl jo atlikti darbai lietuvybei tebūna pavyzdžiu visiems lietuviams. Jis buvo labai pareigingas. Jei ką apsiimdavo padaryti, tai atlikdavo labai gerai. Jis buvo didelis patriotas, mylėjo savo tėvų kraštą ir giliai pergyveno mūsų tautos Golgotos kelią Lietuvoje, nenuilstamai dirbdamas ir visad prisidėdamas prie kovos už Lietuvos laisvę ir jos nepriklausomybę.

A.a. š. Antanas Barančiukas

Velionis buvo labai gero būdo ir mokėjo su visais labai gražiai sugyventi. Visad turėjo daug draugų. Jo asmeny netekome ne tik gero ir pareigingo lietuvio, bet ir tauraus lietuvio, patrioto. Todėl velionis su visomis geromis ypatybėmis pasiliks mūsų visų atminime kaipo šviesi asmenybė.

Atsisveikinti su velioniu A. Barančiuku, š.m. liepos 19 d., sekmadienį 8 v. v., Mažeikos - Evans koplyčioje susirinko daug žmonių. Velionis priklausė įvairioms lietuviškoms organizacijoms, todėl nemaža eilė susidarė kalbėtojų. Atsisveikinimą pravedė Algirdas Budreckas, kuris savo kalboje prisiminė velionio labdarą lietuviškoms organizacijoms ir nuveiktus jo darbus Šaulių Sąjungai ir lietuvybei.

Šaulių S-gos garbės narys ir Vytauto Didžiojo šaulių kuopos pirm. Vladas Išganaitis, atsisveikinant su velioniu, pasakė, "Mirtis — žiauri gyvenimo tragedija, nes ji yra paskutinė, kuriai nei vienas negali pasipriešinti. Ji atima šeimoms brangius, mylimus žmones, tautai nusipelnusius, reikalingus žmones.

Brolis Antanas nebuvo turtingas popieriniais diplomais, bet jis turtingas nerašytais, niekad nenykstančiais, geros sielos, žmoniškumo ir tautiškumo diplomais. Jis buvo sąmoningas lietuvis, idealus, pavyzdingas šaulys ir geros valios žmogus. Iš pat jaunystės priklausė Lietuvoje Šaulių S-gai ir čia atvykęs į Ameriką tuojau pat įstojo į Vytauto Didžiojo šaulių kuopą. Kaip ilgametis tos kuopos valdybos narys, jis pasižymėjo darbštumu, pareigingumu ir kaip tikram šauliui dera, punktualumu ir savo žodžio tęsėjimu. Už tai jis buvo dekoruotas Šaulių S-gos garbės ženeliu."

Su velioniu atsisveikinant dar kalbėjo: Čikagos šaulių rinktinės pirm. P. Tomkus, Anglijos Lietuvių dr-jos pirm. J. Jokubka, Policijos "Krivulė" valdybos vicepirm. S. Stasiūnas, Balfo apskrities valdybos pirm. V. Šimkus, Vyčių choro valdybis narys J. Aukščiūnas, Marquette parko Namų savininkų organizacijos v-bos vicepirm. J. Bagdžius, Tauragės klubo vardu — M. Brazas ir kun. J. Kuzinskas, anksčiau gyvenęs Anglijoje.

Algis Regis, L.B. komiteto Pasauliečių teisėms apsaugoti lietuvių šv. Kazimiero kapinėse valdybos pirm., negalėdamas asmeniškai dalyvauti atsisveikinime su velioniu, prisiuntė atsisveikinimo raštą, kuris buvo A. Budrecko perskaitytas.

Velionio A. Barančiuko palaikai, liepos 20 d., pirmadienį, iš koplyčios buvo pervežti į bažnyčią ir po gedulingų pamaldų palaidoti lietuvių šv. Kazimiero kapinėse.

Koplyčioje ir bažnyčioje, prie velionio karsto, stovėjo ir grabnešiais buvo uniformuoti šauliai.

Velionio palaikai didelės automobilių vilkstinės buvo tiesiai palydėti prie duobės ir palaidoti su visomis mūsų lietuvių apeigomis ir tradicijomis. Karstą ledžiant į duobę buvo giedama giesmė "Marija, Marija", o po to buvo sugiedotas Lietuvos himnas.

Algirdas Budreckas

A.A. ANTANAS BRUŽAS

Šią vasarą okupuotoje Lietuvoje mirė žurnalistas, visuomenininkas Antanas Bružas. Jis gimė 1893 m. gegužės mėn. 4 d. Motiškių kaime, Seredžiaus vl. Mokėsi Seredžiaus mokykloje, o paskiau savamoksliu. I Pas. karo metu gyveno Rusijoje, kur reiškėsi lietuviškoje veikloje. Grįžęs į Lietuvą, įsijungė į jos atkūrimo darbą.

Ypač daug dirbo Šaulių Sąjungoje: 1920-24 m. Š. S-gos centro kultūros propagandos skyriaus vedėjas; 1922 m. išrinktas į Š. S-gos centro valdybą; 1922-25 m. "Trimito" redaktorius, o prieš tai tvarkė "Trimito" skyrių "Savaitės įvykiai".

Mėgo muziką ir būdamas Rusijoje, vargoninkavo. Gal dėl tos priežasties, 1923 m. jis suorganizavo ir įsteigė Š. S-gos centro valdybos chorą, kurio pirmuoju dirigentu buvo Antanas Vaičiūnas.

1922 m. Šaulių S-ga išleido jo parašytą leidinį "Bolševikų valdžia ir tvarka".

Velionis buvo steigėjas ir redaktorius populiarių Lietuvos laikraščių: "Ūkininko Patarėjas" ir "Mūsų Rytojus", kurie buvo plačiai skaitomi žemės ūkio darbuotojų.

•

Daugiau kaip 50% žydų gyvenančių Sovietų Sąjungoje dirba kaip valdininkai, tarnautojai in intlektualinėse profesijose. Komunistinėje sistemoje žydas, vieton dirbti prekyboje ir biznyje, virsta valdininku, valstybės tarnautoju.

Kurt Blumenfeld,
Jewish Frontier, N.Y.
1942 m. sausio nr., 9 psl.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

— Kapitonas, advokatas ir teisių daktaras **Jurgis Gliaudys**, iki šiol dirbo 5-tosios armijos kariuomenės teisme, Ft. Carson, Colo. Nuo rugpjūčio mėn. jis išvyko į Long Bin bazę, kuri yra prie Saigono (Vietname), kur paskirtas šarvuočių divizijos kariuomenės teisimo nariu.

— Lietuvos kariuomenės kpt. **Cezaris Kazakevičius** mirė rugp. 27 d. Denveryje, sulaukęs 85 m.; Kanadoje, Sunnybrook veteranų ligoninėje, mirė II Pas. karo veteranas **Alfonsas Klisevičius**, 53 m. amžiaus; Hamiltone mirė 69 m. amžiaus sulaukęs ats. mjr. **Juozas Šarūnas**, velionis buvęs Hamiltone Ramovės skyriaus pirmininkas; liepos 12 d., Birminghame, Anglijoje, mirė **Pranas Andriukaitis**, Laisvės kovų dalyvis, DBLS narys.

— Lietuvos kariuomenės majoras **P. Gudelis**, buvęs aktyvus Laisvės kovų dalyvis, gyvendamas V. Vokietijoje, parašė knygą apie bolševikus 1918-1919 m.

— Kpt. **Šimaitis**, dabar esąs JAV kariuomenėje Texase, Garland bazėje, ruošiasi daktaro laipsniui.

— Pvt. **Jonas Sabaitis**, kilęs iš Čikagos, tarnauja aviacijos bazėje Fort Carson, Colorado.

— **Vilius Mikaitis**, atlikęs 4 metų karinę tarnybą, dalyvavęs P. Vietname kautynėse, baigė studijas ir įsigijo elektros inžinieriaus bakalauro laipsnį.

— **Edmundas Jurėnas**, kurio tėveliai gyvena Čikagoje, išvyko į JAV kariuomenę. Jis yra baigęs universitetą.

— Sav.-kūrėjas **Alfonsas Liškevičius** buvo sunkiai susirgęs ir išbuvo 3 mėn. ligoninėje. Visi bičiuliai jam linki sveikatos.

— **Algis Butkus**, iš New Yorko, išvyko vieniems metams į P. Vietnamą.

— Mjr. **Charles Stukga**, kurio tėveliai gyvena Worth, Ill., jau 10 metų marinų tarnyboje; du metus išbuvo P. Vietname, kur už pasižymėjimą gavo Purple Heart medalį. Sugrįžęs į JAV, buvo paskirtas į žaliųjų berečių bazę Fort Bragg instruktorium.

O Ltn. K. **Žukas**, išbuvęs 12 savaičių paruošiamuose ir bandomuose kursuose Lacklando aviacijos bazėje, Texaso valstijoje, yra priimtas tarnauti į aviaciją. Jo tėveliai gyvena Čikagoje.

— Ltn. **Robertas Skukas**, atvykdamas iš Vietnamo, kur buvo šarvuočių dalinyje, rugpjūčio 21 d. lankėsi Balzeko lietuvių kultūros muzėjuje; apžiūrėjęs jį, pademonstravo karinį instrumentą — "naktivizorių".

— Du Kenošos lietuviai — jn. ltn. **Juozas Milašius** ir jn. ltn. **Alfredas Darbutas** yra P. Vietname. Jie yra baigę augštuosius mokslus, ir nors nebuvę karo mokykloje, gavo karininkų laipsnius.

— **Gediminas Gasparas**, čikagietis, buvo parvykęs atostogų pas tėvelius. Neilgai trukus jis baigs JAV karinę tarnybą ir yra pasiryžęs siekti fizikos daktarato.

— Ltn. **Petrusevičius** (Pietų Amerikoje) gražiai patarnavo ten besilankančiai Grandinėlei. Jis buvo vertėjas Grandinėlės pasirodymuose.

— Kanados kariuomenės mjr. **R. V. Paukštaitis**, iki šiol ėjęs Kvebeko mieste karinės apygardos ryšių dalies viršininko pareigas, yra iškeltas į Winnepegą, kur prižiūrės ryšininkų parengimą.

— Marinas **Leonardas Jakaitis**, išbuvęs 13 mėnesių P. Vietname, ten kovos lauke sužeistas, buvo apdovanotas Bronzos Žvaigžde ir Purple Heart medaliu. Šiuo metu, nors dar kakle nešioja skeveldras, kurias negalima operuoti, įstojo į Filadelfijos un-tą ir ruošiasi odontologijos profesijai. Jo brolis **Romas**, JAV kar. ltn., yra Tailande.

— Serž. **Raimundas Brinka** nesenai grįžo sveikas ir laimingas iš JAV karinės tarnybos, pas tėvelius Čikagon. Jam teko dalyvauti Vietnamo kare ir Kambodijos invazijoje. Kautynėse buvo sužeistas artilerijos sviedinio skeveldrų į kojas, bet dėka gero gydymo, pasveiko. Apdovanotas įvairiais medaliais, tarp jų ir Purple Heart. Dabar jis įstojo į IBM mokyklą.

— Žymusis lietuviškos skautijos kūrėjas kpt. **Petras Jurgėla** parašė skautijos istoriją iš 900 pusl., su 400 iliustracijų. Kūrinį išleidžia Lietuvių Skautų S-ga.

— Lietuvos savanoris-kūrėjas **Jonas Stašys**, čikagietis, buvo susirgęs ir dabar, grįžęs į namus, visiems dėkoja, jį lankiusiems ir jo nepamiršusiems.

— Gusarų pulko buvęs vyr. psk. **Tadas Bliukys** žuvo eismo nelaimėje, Australijoje, kovo mėn. 15 d. Lietuvos okupacijos metais jis tarnavo Savisaugos Daliniuose.

— Ramovėnas — j. psk. **Aleksas Rūkštelė**, š.m. rugpjūčio mėn. 3 d. mirė Adelaidėje, Australijoje.

MIRĖ FELIKSAS BAKŠIS

Liepos mėn. 7 d., Čikagoje, mirė **Feliksas Bakšis**, gyv. 2443 W. 70 St., sulaukęs vos 52 metų amžiaus. Tai II Pasaulinio karo auka. Jis tarnavo 4 metus JAV inžinerijos batalione ir buvo Europoje karo metu. Du metus jis buvo V. Vokietijoj ir čia jis susitikdavo su mumis, tremtiniais. Už kovų žygius buvo apdovanotas Legiono medaliu ir gero pasižymėjimo medaliu. JAV kariuomenės išduotas atleidimo aktas sako, kad Feliksas Bakšis buvo ištikimas karys, net du kartu sužeistas. Tie sužeidimai ir buvo ankstyvos mirties priežastis.

Velionis buvo palydėtas su karišk omis iškilmėmis liepos 2 d. iš Mažeikos-Evans koplyčios ir Gimimo parapijos bažnyčios. Palaidotas šv. Kazimiero lietuvių kapinėse, dalyvaujant Don Varnas Postui, jo motinėlei ir giminėms.

A.a. Feliksas Bakšis

— Tiesioginei pėstininkų paramai iš oro, amerikiečiai gamina **AX** dviejų motorų **propelerinį lėktuvą**, ginkluotą kulkosvaidžiais, patrankėlėm, lengvomis bombobis ir raketom. AX kilimui užtenka 800 pėdų ilgio tako; veikimo radius — 300 mylių. Ore galės išsilaikyti be kuro papildymo iki 2 valandų. AX pritaikytas ryšiui, žvalgymui ir priešo transportų naikinimui.

— Amerikiečiai pagamino ir Vietname išbandė 4 vamzdžių **pėstininkų minosvaidį XM 191**, tinkamą prieš įtvirtintus taikinius iki 200 metrų ir žemės taikinius iki 700 metrų atstumo. Su keturiom minom jis sveria 26.6 svaro (apie 13 kg.). Plastikinis vamzdis 27 colių ilgio. Raketos — minos 66 mm, 21 colio ilgio, 1,35 kg. svorio polysobutilene triethylaluminum sprogstamosios medžiagos. Minos pradžios greitis 360 pėdų/sek. Turi M 30 optinį taikiklį.

— Plk. D. R. Palmer, veikale The River and The Rock (West Point karo akademijos istorija), aprašydamas 1777-79 metų kritišką laikotarpį, išryškina **Tado Kosčiuškos** didelį vaidmenį, tada vyriausio inžinieriaus, atstatant tvirtovę po 1777 metų visiško jos sunaikinimo.

— Rusai bando **TU-144 sprausminį supersoninio greičio lėktuvą**, kuris šiuo metu pritaikytas vežioti 120 keleivių. Š.m. gegužės mėn. 11 d., valdomas piloto Yelyan, pakilęs iš Maskvos priemiesčio aerodromo, lėktuvas pasiekė 1256 mylių per valandą greitį. Dvi savaites vėliau, tas pats pilotas išvedė lėktuvą į 50,000 pėdų augštį ir pasiekė 1344 mylių per valandą greitį (virš 2 MACH). TU-14 yra sukonstruotas 1560 m.p.v. greičiui.

— Amerikiečiai pagamino Nauj. Zelandijai 14 **Skyhawk** tipo kovos lėktuvų: A-4K lengvų bombonešių ir TA-K apmokymo lėktuvų. A-4K tinkamas netolimų atstumų veiksmams, neša virš 4 tonų ginklavimo (kulkosvaidžiai su šaudmenimis, bombos, raketos). Turi parašiutą, kurį naudoja trumpuose nusileidimo takuose. Šio tipo lėktuvai naudojami Australijoje, Argentinoje ir Izraelyje.

— Japonai š.m. liepos mėn. paleido aplink žemę pirmą satelitą, naudodami kieto kuro raketą **Lambda**. Raketa buvo iššauta iš erdvių tyrimo centro Kyušu.

— Sovietai pastatė naują, 7500 tonų, **Kresta** klasės kreiserį, ginkluotą tolimo našumo raketomis. Jame įrengti naujausi trijų matavimų radaro aparatai, turi prieš povandeninius laivus torpedas ir nešasi du helikopterius.

— Amerikiečių kariuomenėje įvesta karininkams programa įsigyti augštesnius mokslo laipsnius istorijoje, administracijoje, gamybos administracijoje ir politiniuose moksluose iki **PhD** laipsnių imtinai. Susitarta su eile universitetų ir minėta programa pradedama vykdyti šiais metais.

— Telkimo vietose ilgesnio postovio metu, susidaro kareivių patalpinimo problema. Plačiai naudotos palapinės dažnai neatitinka reikalavimams. Tam tikslui amerikiečiai pagamino ir išbandė 21x20 pėdų lengvus sudedamus namelius, pagamintus iš plastikos. Sugadintos dalys lengvai pakeičiamos, nes sienų ir stogo dalys, beveik, visos yra vienodo dydžio. Didelis patogumas transportuojant.

— Belgai pas prancūzus užsakė **106 Mirage V** lėktuvus — 27 vienviečius, 16 dviviečių ir 63 žvalgybos tipo. Mirage V yra pritaikyti žemės ir oro taikiniams; didelio greičio (2 MACH), neša 8800 svarų krūvį, gali naudotis lauko aerodromais. Greta viso ginklavimo, turi dvi Sidewinder raketas prieš lėktuvus.

— Kuboje rusai įrengė **satelitų sekimo stotį**, kad galėtų sekti amerikiečių erdvių bandymus iš Cape Kennedy, Floridoje.

— Vidurio Mongolijos šiaurės rytinę sritį kiniečiai padalino į Heilungkiang, Kirin ir Liaoming provincijas, kurios administruosis kariniai ir civiliai atskirai nuo Mandžūrijos, sudarydamos strateginius punktus. Prieš šias sritis yra rusų Mukdeno karo apygardos centras Mandžūrijoje.

— Japonai užsakė pas prancūzus **56 Mirage III-F** sprausminius naikintojus. Ginkluoti dviem 30 mm automatinėm patrankėlėm, Motora ir Sidewinder raketomis, dviem po 1000 svarų bombomis ir kulkosvaidžiais. Lėktuvai pritaikyti žemės jėgų paramai ir oro kautynėms.

— Rusai įvedė ginklaviman **naujo tipo durtuvą** su daugeliu pritaikymų — gali būti naudojamas kaip peilis, replės laidus karpyti, atidaryti konservų dėžutes ir kit.

Australai ginkluojasi — 67 milijonai dolerių skirta šiems metams daugiau negu buvo numatyta (186 mil.); šių metų ginklavimo papildyman įeina du nauji **Oberon** klasės povandeniniai laivai, vienas naikintojas, lėktuvai, helikopteriai (126), transportui sunkaus tipo sunkvežimiai ir pėstininkų ginklavimo papildymas.

— Š.m. rugpjūčio mėn. 18 d. vidudienyje, stebint nakintojui Howkins, 100 mylių į šiaurę nuo Norfolk Va., iš povandeninio laivo James Madison amerikiečiai iššovė vieną iš šešiolikos daugiagalvių **Poseidon** raketų, kuri yra dvi pėdas ilgesnė už Polaris ir sveria dvigubai daugiau. Pažymėtina, kad šio, antrojo bandymo metu, artimiausias rusų laivas buvo apie 300 mylių atstu nuo bandymo vietos, tuo tarpu, pirmąjį tokį bandymą, vykdytą dvi savaites anksčiau, rusai stebėjo iš 3 kilometrų atstumo.

— Rusai pritaikė sutelktus šviesos spindulius, **Laser**, branduolinės energijos užtaisus sprogdinti. Amerikiečių mokslininkų spėjimu, rusai pradėjo tos rūšies bandymus prieš dvejetą metų. Duomenų nėra ką toje srityje yra padarę amerikiečiai, tačiau, komentaruose apie rusų "mirties spindulius" sakoma, kad koncentruotą šviesos pluoštą (Laser) galima sekmingai pritaikyti gynybai prieš raketas ir naujame bombonešyje B-1 tokie įrengimai jau bus.

— Amerikiečiai planuoja pastatyti šešis, atomine energija varomus **povandeninius** laivus, vežioti kurui iš Aliaskos per šiaurės polių į Atlanto sritį. Tūris — 170,000 tonų alyvos; ilgis apie 900 pėdų, greitis — 18 mazgų pasinėrus.

— Pakistanas gauna iš kiniečių tris **W** klasės povandeninius laivus. Greitis — 16 mazgų pasinėrus. Laivas ginkluotas šešiais 21 colio torpedų vamzdžiais, su 18 torpedų sandėliuose. Veikimo spindulys 1600 km. Turi įrengimus dėstyti minas.

— Rusai daro eilę pakeitimų **Mig-21** lėktuvuose, kuriuos siunčia ara-

Už karą, ar prieš karą?

"Karas yra pats didžiausias žmogaus bandymas, kuriame jis pakyla į augštumas niekuomet dar nepasiektas bet kurioje kitoje veikloje."
Gen. Georges S. Patton

Argumentai — pagrįsti įrodymai — prieš karą yra perdaug gerai žinomi, kad jie būtų reikalingi kartoti. Sapnuose apie taiką tie argumentai būdavo nuolat girdimi kiekviename žmonijos kruviname ir į karą vedančiame kelyje, o vis dėlto, karas, ne taika, buvo pats ištikimiausias žmonijos palydovas, nes paskutiniuose užrašytos istorijos 35 šimtmečiuose tik vieneri iš kiekvienų 15 metų nebuvo persunkti karo laukuose pralietu krauju.

Šiandieninis pasaulis, kuris, tariamai, daugiau kaip bet kada garbina taiką, nežiūrint to, laiko nemažiau kaip 22 milionus ginkluotų vyrų, kurių didelis skaičius, kaip Vietname ir Artimuose Rytuose, dalyvauja kovose. Čia reikėtų paklausti, ar yra tiesos generolo G. S. Pattono žodžiuose: Trumpai kalbant, ar galima pritarti balsams pateisinantiems karą?

Atsakymas, nors ir skaudus, yra taip, nes pati civilizacija be to būtų nesuprantama, nesuvokiama, ar net neįmanoma. Toks įsitikinimas yra ne tik žinomo britų sociologo Stanislavo Andreskio, bet ir visos eilės kitų mokslininkų, kurie savo nuomonių pareiškimais lyg ir atlieka "velnio advokatų" rolę karo dievaičiui Marsui. Savo įsitikinimus S. Andreskis remia tokių 19-tojo šimtmečio sociologų, kaip Herberto Spencerio ir Liudviko Gumplovičiaus nuomonėmis, kurie abu, nepasmerkdami karo, pripažino karo vertę žmonijos civilizacijos formavime ir jos tobulinime.

"Pergalė ir reikalavimų patenkinimas nugalėtųjų darbu" — rašė Gumplovičius, "yra didelė žmonijos istorijos tema."

Tokios didžiulės bendrovės kaip Rand Corporation, Hudson Institute ir kitos, kiekvienais metais išleidžia milionus dolerių Andreskio tezės studijavimui ir tyrinėjimui, kuri prašosi atsakoma į klausimą: kuriems tikslams galėtų karas patarnauti?

Nemaloni tiesa yra tai, rašo Andreskis, kad žmonija, būdama tokia kokia ji yra, be karo civilizacijos būtų dar susiskaldžiusi mažomis bandomis beklaidžiojančiomis miškuose ir džunglėse. Jis tvirtina, kad pažengusi civilizacija, su plačiu darbo padalinimu, gali iškilti tiktai dideliuose ir tirščiau apgyventuose centruose, kurių gyventojai užsiima taikingu prekių ir patarnavimų pasikeitimu ir tik vienas yra kelias, kuriuo mažos tautelės gali būti sujungtos į valstybes, o mažos valstybėlės — į dideles valstybes. To kelio vardas yra **nugalėjantis užkariavimas.**

Dar toliau, Andreskis įsitikinęs, kad karas yra davęs, ar bent daug prisidėjęs, prie daugelio civilizacijos labai vertinamų vaisių, kurių tarpe yra:

Pramonės iškilimas. Pasižiūrėję į pramoninės civilizacijos išsiplėtimą pasaulyje, sako Andreskis, mes atrasime, kad pagrindinė to priežastis buvo persveriantis karinis pranašumas ir pirmavimas supramonintos valstybės virš nesupramonintų valstybių.

Civilinė valdžia. Išskyrus medžioklę tautelių tarpe, vykusieji karai buvo žmonijos pirmoji didesnės reikšmės bendra telktinė veikla. Andreskis sako, kad organizacija reikalinga sudaryti kariuomenes — pasitarnavo kaipo naudingas pavyzdys bendros valdžios sudarymui. Andreskis cituoja kaip pavyzdį pėstininkų falangos (senovės graikų sunkiai ginkluotą pėstininkų kautynių rikiuotės) išvys-

---

bams. Mig-21 yra didelio greičio, paslankūs ore naikintuvai, ginkluoti pabūklu ir raketomis. Arabams skirtiems lėktuvams padidina sparnų stiprumą, kad galėtų pakelti priedo 1 toną bombų. (Amerikiečių spaudoje pastebima, kad tai tik mažas priedinis krūvis tokio galingumo lėktuvui.) Pažymėtina, kad rusai pagamino, specialiai egiptiečiams, apie 90 lengvų bombonešių nešti 2 tonas bombų, tik jie yra per mažo greičio.

— Šveicarai oro gynybos sistemon įvedė amerikiečių **kompiūterius**. Sistemą sudaro esamas karinis radaro tinklas, oro gynybos sekimo centrai ir naujos, trijų matavimų radaro stotys.

— Prieš dvidešimt penkerius metus (1945 m. rugpjūčio mėn. 6 d., 08:15 vietos laiku, ant Hirošimos "Little Boy" ir tų pačių metų rugpjūčio mėn. 9 d., ant Nagasaki "Fat Man") amerikiečiai Japonijoje, pirmą kartą istorijoje, išsprogdino branduolinės energijos bombas. Visas pasaulis buvo nustebintas staigmena Hirošimoje, kurią amerikiečiai parengė New Mexico dykumoje. Dėl gerai išlaikyto slaptumo, japonai nežinojo, kad "Fat Man" buvo antroji ir paskutinė bomba tuo metu pagaminta. Bijodami, kad amerikiečiai pradės bombarduoti miestus kaip kad darė Europoje, rugpjūčio 14 d. jie kapituliavo.

Nūdieninė amerikiečių spauda aną įvykį prisimena, kaip klaidingą sprendimą. Hirošimoje, Taikos parke pastatytame paminkle įrašyta: "Ilsėkitės ramybėje. Tegu padaryta klaida nepasikartoja."

— Š.m. gegužės 31 d. nuo žemės drebėjimo nukentėjusiai Peru valstybei, tarp kitų ir rusai, liepos mėn. (gerokai pavėluotai) pasiuntė 65 lėktuvais pagelbą (AN-12 ir AN-22), kurie, pagal amerikiečių duomenis, galėjo iš Murmansko pasiekti Peru be kuro pasipildymo. Visi 65 lėktuvai, pasiekę Kubą, nutarė pailsėti. Iki rugpjūčio mėn. pabaigos, Limą - Peru pasiekė 11 (vienas, iš Kubos pakeliui, nukrito ir su visa įgula nuskendo), likusieji 53 tuo metu tebeilsėjosi Kuboje. AN-22 gali pakelti dvi 1500 m. tolinašos raketas, arba vieną — 5000 mylių. AN-12 gali nešti vieną 1500 mylių tolinašos raketą. Tokiu būdu, pagal amerikiečių spaudą, šiuo metu Kuboje yra nemažiau kaip 50 raketų su branduolinės energijos užtaisais, iš anksto įrengtuose požemiuose, 90 mylių atstu nuo JAV žemyno, nukreiptų link miestų, turinčių strateginės reikšmės.

Pažymėtina, kad 1962 metais rusai bandė įrengti bazes Kuboje, tačiau amerikiečiai sutrukdė. Šiuo metu, išnaudoję gamtos nelaimę, atrodo, savo tikslo jie pasiekė. Sąryšyje su tuo, U-2 žvalgymas virš Kubos dvigubai suintensyvintas.

— Š.m. rugpjūčio viduryje, apie 240 mylių į rytus nuo Floridos krantų, 16,000 pėdų gilumoje, taikos labui, amerikiečiai, kartu su transporto laivu Liberty, palaidojo apie 70 to. krovinį **nervų dujų "x"**. Dujos "x" — amerikiečių išradimas: bespalvės, be kvapo, žudo kelių minučių laikotarpyje. Buvo laikomos pavojingesnės ir praktiškesnės negu branduolinės energijos bombos. Manoma, kad minėtos dujos buvo sunaikintos sąryšyje su pasirašyta priešdujine deklaracija.

— Žydų-arabų karo paliaubų metu (š.m. rugpjūčio mėn.) rusai pergrupavo arabų fronte SA-2 ir SA-3 raketas, o amerikiečiai į frontą pasiuntė F-4 naikintojų ir priešraketinių raketų.

tymą, kuriame individualios jėgos buvo sujungtos į kolektyvias-sutelktines jėgas, o tai yra įstatyminė pamoka masių demokratijos filosofijoje.

Demokratija. Karas yra didžiulis lygintojas. Tam tikrose aplinkybėse, sako Andreskis, karo sąlygų spaudimas panaikina paveldimąsias privilegijas, kurios mažina karinių jėgų galią bei veiklumą, o tokiu būdu sumažina klasinę nelygybę. Prūsijoje, toje karingoje 19-tojo šimtmečio valstybėje, privalomos karo tarnybos įvedimas privertė panaikinti baudžiavą, o dar vėliau, privedė prie parlamento įsteigimo ir, galų gale sudarė pirmuosius metmenis pramoninei bendruomenei pasaulyje. Andreskis, nors ir mažiau įtikinančiai, tvirtina, kad visuotino balsavimo teisė yra I Pasaulinio karo vaisius.

Nacionalizmas. Pergalė ir užkariavimas, sako Andreskis, ne tiktai sugriauna, bet ir sukuria valstybes. Visos šiandieninės didesnės valstybės iškilo karais ir išsilaiko tik savo karinio stiprumo dėka. Nei viena tikrai nepriklausoma valstybė ilgiau neišsilaikė be karinės jėgos ir pasiryžimo tą jėgą panaudoti.

Kultūra ir menas. Visais laikais, sako Andreskis, ginklai būdavo labiausiai pažengę išradimai bet kurioje civilizacijoje. Dar svarbiau, kad valstybės išsiplėtę pergalėmis gali palaikyti sunkių darbų nedirbančią žmonių klasę, be kurios, tvirtina Andreskis, mokslas ir laisvieji menai visai neiškiltų. Jis nurodo, kad technologinė pažanga didžiausius žingsnius padarė tik karui spaudžiant, pradedant balno kilpa, išrasta II šimtmetyje Azijos raitųjų karių, ligi pačių painiausiųjų ir įmantriausiųjų išradimų abiejuose paskutiniuose pasauliniuose karuose. Iš 1916 metų tanko išsivystė traktorius—"buldozeris", o II Pasaulinis karas buvo tikras "gausybių ragas": pirmiausia, orinė bomba, radaras, sprausminis lėktuvo motoras ir vairuojamosios raketos, kurios ir šimtmečiui nepraėjus, nunešė žmogų į mėnulį. Žinoma, prie to priklauso ir tas, kaikam abejotinos vertės, palikimas — bomboje surakinta branduolinė energija. Šis ginklas pakeitė karą. Pirmą kartą pasaulio istorijoje žmogus savo rankoje laiko ginklą, kuriuo gali sunaikinti visą gyvybę žemėje ir pats save. Šis ginklas yra toks galingas, kad žmogaus protas atsisako jį pavartoti, o čia ir iškyla ginčai su tais, kurie vandenilio bomboje mato pirmąją tikrą viltį taikai žmonijoje, visame pasaulyje. Pats Andreskis ir visa eilė kitų, nesidžiaugia ir nelaiko vandenilio bombą karų sulaikytoju. Žmonija ir ginklai dauginosi, o taip pat ir karai. Mūsų gyvenamas šimtmetis, rašo Andreskis, lig šiol yra karingesnis už praėjusį šimtmetį, nes nuo 1900-tųjų metų apie 100 milionų žmonių žuvo šimte karų, palyginus su 3,845,000 žuvusių karuose 19-tame šimtmetyje.

Psichiatras Jerome D. Frank (Johns Hopkins), kuris daugeliu atveju sutinka su Andreskio pažiūromis, yra įsitikinęs, kad didysis branduolinis karas yra neišvengiamas, nebent branduolinius ginklus turinčios valstybės sustabdytų savo ginklų arsenalo didinimą.

Ateitis tokia kaip ir praeitis. Trisdešimties metų karus ir jų priežastis studijavęs Gaston Bouthoulis, prancūzų polemologijos (polemos graikiškai karas, ir logos — studija) instituto Paryžiuje direktorius, prisipažįsta, kad jis nei kiek nepriartėjo prie karų priežasčių supratimo, o tai ką jis mato ateityje yra tik praeities pasikartojimas. Bouthoul, pavyzdžiui, numato karą dėl Sibiro, nes raudonoji Kinija vis labiau lenktyniauja su Sovietų Sąjunga dėl paskutinių pasaulio neišnaudotų žemyno plotų, arba dėl klaidinančiai paslaptingos, kaip jis vadina, "apsupimo psichozės", kurią viešai skelbia Sovietų Sąjunga, Jungt. Amerikos Valstybės ir komunistinė Kinija.

Kodėl tokie žmonės kaip Andreskis, Frankas ir Bouthoulis kalba už karą? Ne todėl, kad jie tiki karu, bet todėl kad jie visi puoselėja pažiūras, kad karas yra neišvengiamas priedas, o daugeliu atvejų, karas yra architektas civilizacijos, kurią žmogus sukūrė.

Surinko **J. Skardis**

Čikaga, 1970 m. rugsėjo mėn. 28 d.

Žurnalo "KARYS" Redakcijai

Liečia: K. Ališausko skelbimą "Karyje"

Š.m. rugpiūčio-rugsėjo mėn. "Kario" Nr. 7, puslapyje 223-čiame, yra atspausdintas ramovėno K. ALIŠAUSKO skelbimas, apie knygos "KOVOS DĖL LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS" I-jo tomo leidimą, kviečiant ją prenumeruotis, finansiniai paremti ir t.t.

Kadangi šios knygos leidimo priklausomybės ir K. Ališausko savavališkas jos nusisavinimo bei privatinimo klausimas yra perduodamas LVS "Ramovė" Garbės Teismui išspręsti, todėl LVS "Ramovė" Centro Valdyba randa reikalą atkreipti Tamstų dėmesį į tai, kad kalbamas skelbimas Karyje yra dar perankstyvas, o taip pat, galimai, klaidinantis visuomenę bei Kario skaitytojus.

Su pagarba

Prof. S. Dirmantas
CV-bos Pirmininkas

E. Vengianskas
Sekretorius

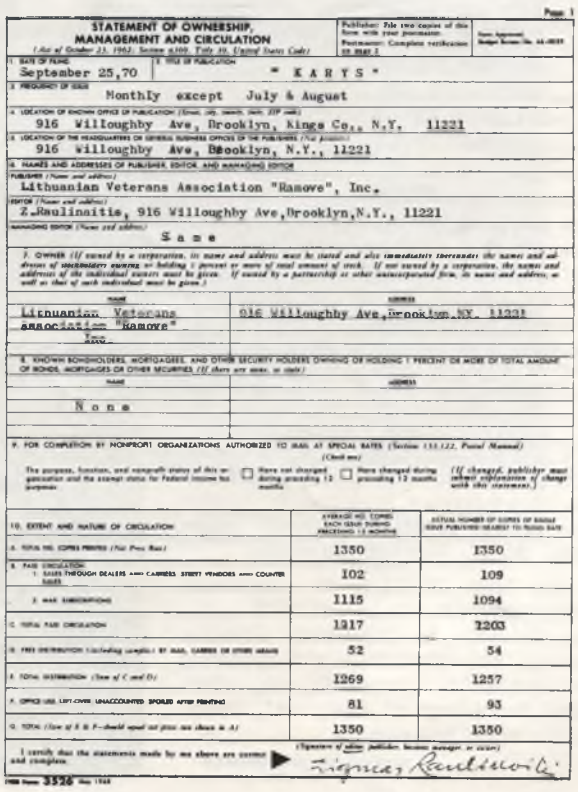

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION

(Act of October 23, 1962; Section 4369, Title 39, United States Code)

Publisher: File two copies of this form with your postmaster. Postmaster: Complete certification on page 2

1. DATE OF FILING: September 25,70
2. TITLE OF PUBLICATION: " K A R Y S "
3. FREQUENCY OF ISSUE: Monthly except July & August
4. LOCATION OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave, Brooklyn, Kinga Co., N.Y. 11221
5. LOCATION OF THE HEADQUARTERS OR GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHERS: 916 Willoughby Ave, Brooklyn, N.Y., 11221
6. NAMES AND ADDRESSES OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR
Publisher: Lithuanian Veterans Association "Ramove", Inc.
Editor: Z.Raulinaitis, 916 Willoughby Ave,Brooklyn,N.Y., 11221
Managing Editor: S a m e
7. OWNER: Lithuanian Veterans Association "Ramove" — 916 Willoughby Ave,Brooklyn,NY. 11221
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES: None
9. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES
The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes: ☐ Have not changed during preceding 12 months ☐ Have changed during preceding 12 months (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement)

10. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION	AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS	ACTUAL NUMBER OF COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE
A. TOTAL NO. COPIES PRINTED (Net Press Run)	1350	1350
B. PAID CIRCULATION: 1. SALES THROUGH DEALERS AND CARRIERS, STREET VENDORS AND COUNTER SALES	102	109
2. MAIL SUBSCRIPTIONS	1115	1094
C. TOTAL PAID CIRCULATION	1217	1203
D. FREE DISTRIBUTION (including samples) BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS	52	54
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)	1269	1257
F. OFFICE USE, LEFT OVER, UNACCOUNTED, SPOILED AFTER PRINTING	81	93
G. TOTAL (Sum of E & F—should equal net press run shown in A)	1350	1350

I certify that the statements made by me above are correct and complete. (Signature of editor, publisher, business manager, or owner) Vytautas Raulinaitis

PS Form 3526 Rev. 1968

KARIUI PAREMTI KAVUTĖ — POBŪVIS

Ramovės Čikagos skyriaus KARIO atstovas kasmet suruošia pobūvį — KARIUI paremti. Tas pobūvis taip įėjo į madą, kad tapo tradiciniu karių šeimų pobūviu. Jį ne tik lanko, bet ir remia noriai ramovėnai ir birutietės, visi atsilankydami su šeimomis, saviškiais ir artimaisiais. Šįmet toks pobūvis ruošiamas spalių 25 d., 4 v. po pietų, Jaunimo namų salėje su kultūrine programa ir dovanų paskirstymu. Šis pobūvis turi surinkęs šias dovanas: Br. Kviklio "Mūsų Lietuva" 4 tomus ir dail. J. Paukštienės paveikslą "Miestas" atsiųstą iš Los Angeles.

Rengėjai turėtų jame daugiau reikštis kultūrine programa, bet ne bazuotis išgėrimu, tuomet tas pobūvis tikrai taptų žinomas ir populiarus ir už Čikagos ribų. KARIO atstovas J. Stankūnas, su talkininkais, kviečia kavutės pobūvyje dalyvauti visus ramovėnus ir birutietes kuo skaitlingiausiai.

Ramovėnas-Alvudietis

ČIKAGOS RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Po ilgų vasaros atostogų, rugsėjo 13 d. Jaunimo centre įvyko pirmas mėnesinis Ramovės — Čikagos skyriaus narių susirinkimas, kuris nebuvo labai skaitlingas, bet darbingas; išposėdžiavęs apie tris valandas ir išsprendęs keleta reikšmingų organizacinių klausimų, būtent: svarbiausias, mano supratimu, buvo pataisyto ir šiems laikams pritaikyto statuto priėmimas. Atrodo, kad šis statutas tapo labai sudemokratintas, leidžiantis Ramovės nariams, turintiems jau įsigytas uniformines kepuraites, jas dėvėti, o neturintiems, apsieiti be jų. Be to, nutarta Centro v-bai padidinti nuošimtį įnašų iš skyrių ir pagerbti Lietuvos Respublikos prezidentus, visiems trims pasodinti medelius: eglaites ar pušaites, parengtoje vietoje, kuri pasiliktų lyg centrinė susibūrimo vieta organizacijų išvykoms.

Taip pat, buvo patvirtintas rudeninis išvažiavimas į gamtą ir ruošiama kavutė KARIUI paremti, spalių mėn. 25 d., Jaunimo namuose.

Dar buvo iškelti ir šie klausimai: ateityje išvažiavimus ruošti istorinėse vietovėse ir užšalusius skyriaus narius, nemokančius nario mokesčių ir nelankančius susirinkimus, atbudinti bei paraginti susiprasti, nebūti našta savo kolegoms.

Narys be uniformos

Šauliui ANTANUI BARANČIUKUI staiga mirus, jo žmonai Stefanijai, sūnums Antanui-Ryčiui ir Algimantui, bei dukrai Aldonai ir visiems kitiems artimiesiems reiškiame brolišką užuojautą.

VYTAUTO DIDŽIOJO ŠAULIŲ KUOPA

MENKĖJAM . . .

Vartant žurnalą KARĮ tuojaus krinta į akis, kad skyrių veiklos aprašymai kas kart mažėja-retėja. Argi jau taip sumenkėjam, arba nieko neveikiam, kad neturim ką apie veiklą parašyti?

Man atrodo, kad tas reikalas priklauso nuo skyriaus valdybų ir dėlto, kad valdyboje neturim sugebančių žmonių, kurie galėtų aprašyti skyrių nuveiktus darbus. Į valdybas renkame iš inercijos — pirma pasitaikiusius, o į sugebančius plunksną valdyti, arba kultūrinius darbus dirbti visai nekreipiame dėmesio. Juk valdybų rinkimai tai nėra paprastas reiškinys. Reikia parinkti kandidatus, kad jie būtų, netik iš stuomens ir iš liemens vyrai, bet kad proporcingai ir jų sugebėjimai toms pareigoms atatiktų. Valdybos vyrai turi būti pasiruošę visoms valdyboje pareigoms. Ką gali duoti, arba naujo įnešti į veiklą toks valdybos narys, kurs gyvenime neturėjo progos dirbti administracinėje vietoje nei nepriklausomybės laikais, nei dabar.

Dar ne taip seniai teko matyti išstatytų kandidatų į Centro valdybą be jokių kvalifikacijų, net su gėdinga praeitimi.

Arba, dar vienas reiškinys, kuris rodo mūsų administracinį subrendimą, būtent: senas majoras, išbuvęs keleta metų Karo mokykloje mokytoju, išstatomas pačiu paskutiniu kandidatu, o jo priekyje įrašytas jo mokinys leitenantas arba puskarininkis. Tas labai krinta į akis ir parodo, kad mes visai nesiskaitome su senesnio ir augštesnio laipsnio žmonėmis. Tuo savo pasisakymu nenoriu žeminti puskarininkių, kurie šiandieną yra užėmę tarnybines pozicijas kartais augščiau buv. karininkų ar turinčių akademinį išsilavinimą.

P. Erdvys

Jurgis Juodis — PRO PATRIA

Dailininko
JURGIO JUODŽIO

JUBILĖJINĖ
PAVEIKSLŲ PARODA

30 metų Laisvės kovos sukakčiai atžymėti

įvyks

š.m. LAPKRIČIO 7 ir 8 d.

WORCESTER, MASS.

Parodą ruošia

Worcester'io Lietuvių Bendruomenė

New Yorko valstijos gubernatoriaus suruoštame spaudos atstovų priėmime, rugsėjo 15 d., Sardi svetainėje, New Yorke. Iš k.: Romas Kezys — "Laisvės žiburio" vedėjas, gub. Nelsonas Rockefeller'is, Stasys Gudas — New Yorko valstijos lietuvių respublikonų pirmininkas ir Zigmas Raulinaitis — "Kario" redaktorius.

MIRĖ KAVALERIJOS MJR. J. ŠARŪNAS

A.a. kūrėjas-savanoris, kav. mjr. Juozas Šarūnas, po sunkios ir nepagydomos vidurių vėžio ligos (sirgo 3 mėn.), mirė 1970 m. birželio 25 d., Hamiltone, Ont., Kanadoje, sulaukęs 68 metų amžiaus. Palaidotas buvo birželio 27 d. Šv. Jono Krikštytojo lietuvių kapinėse, Port Credit, Toronte.

Velionis Juozas buvo švelnaus ir malonaus būdo, pareigingas, drausmingas ir sumanus karys. Atkuriant Lietuvos Nepriklausomybę, 1919 m. sausio mėn. jis įstojo savanoriu į I gusarų pulką ir vėliau visą laiką tarnavo Lietuvos kariuomenės kavalerijoje iki 1940 m. Bolševikams okupavus Lietuvą, 1940 m. jis buvo atleistas iš kariuomenės. 1944 m. su žmona pasitraukė iš Lietuvos į Vokietiją. Prasidėjus tremtinių emigracijai Vokietijoje, juodu atvyko į Kanadą ir apsigyveno Hamiltone, Ontario provincijoje.

Būdamas tremtyje, daug rašė KARYJE ir kituose laikraščiuose. Jo rankos, kurios mokėjo veikti raitelio kardu, o pirštai kurie dėstė popieriuje jo mintis — šiandien guli suverti amžinai...

Dar tebegyvendamas Hamiltone, 1960 m. jis parašė eiliuotą testamentą, kurį prašė manęs paskelbti po jo mirties.

Tebūnie Tau, mielas majore, lengva nors ir svetingoje, bet tolimoje nuo tėvynės žemėje.

Kav. kpt. M. L.

Štai, jo paties ranka rašytas testamentas...

TESTAMENTAS

Atleiski, mielas Medardai,
(Testamentą paskelbk tik po mano mirties),
Juk drumsti ramybę Tau drįsta
Tas, kuriam nebėr išeities...

Jau paskutinės jėgos išsenka,
Menka šios žemės žmogaus galia...
Apie tai aš anksčiau negalvojau,
Kad taip liūdna be tėvynės dalia...

Girdžiu kaip grandinės žvanga...
Guli partizanai kraujo klane...
Jų rankos dangui grūmoja, —
Ir jos šaukia atvykti mane.

O gal aš tėvynės nemylėjau,
Kai jaunystėj už ją kariavau?
Jai laisvę iškovot prisidėjau,
O budeliams išniekint palikau...

Į pavergtą tėvynę negrįžau...
Komunistai tekramto sau nagus!
Aš prakeikiu vakariečius—pardavėjus
Ir Kremliuj sėdinčius kraugerius...

Lyg benamis šuo čia mirštu,
Greit pakas į smėlį kukliai...
Kraugeriams vynas kad nuodais virstų,
Duonos kąsnis įstrigtų gerklėj!...

Šventeivos, kaukes nusiimkit,
Nebapgaudinėkit brolių savų...
Garbint stabus nemokinkit!
Doleris jums tapo tėvyne... dievu...

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Jau užsidaro pasaulio skliautas
(Šalin ironiška šypsena!) —
Ramiai aš guliu lyg nukautas —
Verks tik viena — žmona.

Kav. major. Juozas Šarūnas

19[70] *met.* [birželio] *mėn.* [25] *d.*

Šia proga ir vėl keletas pastabėlių KARIUI:

Esu Nepriklausomos Lietuvos karys. Taip. Bet kai gaunu KARĮ, tai kiekvieną kartą mane įkyriai persekioja mintis, jog tuo kariu aš jau 26 metai kaip nebėsu. Tuo kariu nėsu, bet buvau tik Lietuvoje iki 1944 metų! KARYJE randami straipsniai man tarsi sakyte sako: "Atsisveikink su kariška dvasia, o gyvenk tik prisiminimais!" Jokio ženklo, kad KARYS stengtųsi išlaikyti gyvą dvasią ir išeivijoje. Vietoj pakilios nuotaikos, po atsiminimų perskaitymo, tik tamsa ir neviltis krūtinę užgula perskaičius paskutiniųjų puslapių mirčių skiltis ir beprasmingai Vietname kovojančių lietuvių sąrašą!

Nepalaikykite mano žodžius už priekaištavimą KARIUI, bet tik susirūpinkite. Juk karys nėra vien tik tas, kuris karštą ginklą nešiojasi Lietuvoje ir jį vartoja Vietname!? Kariais yra ir tie, kurie dėl lietuvybės kovoja! (Argi? Red.)

Jau ilgą laiką išeivijoje lietuviai susirūpinę klausia, kur gausime karių Lietuvos laisvei iškovoti momentui atėjus? Daugelis žino, kad toms gretoms reikia ruošti jauną žmogų — išeivijos prieauglį! Ne ginklą jam piršti, bet tik lietuvišką dvasią! KARYS kažkaip labai šykštus tokiems paskatinimams savo puslapiuose.

Štai imkime kad ir religinę sritį. Juk mes nėsame vien tik tautos nariais, bet mes gi didžiausia dalimi esame katalikais. Nėsame vien tik lietuviais, bet priklausome ir kuriai nors religijai, kuri save laiko kur kas augščiau tautinių sąvokų, augščiau rasių, tautinių įsitikinimų! Šiandien daugelis lietuvių skelbia kovą mūsų religiniams priešams, kurie to patiestikėjimo sąskaiton ne tik mūsų prieauglį ir kunigus pasiglemžę laiko, bet

Kaina 2 Lt —ct

įkėlė savo letenas ir į pasilaidojimo vietą — šv. Kazimiero kapines, kur juk ir mūsų neprikl. Lietuvos karių apsčiai prilaidota. Šioms kovoms paskata ateina per Naujienas, Dirvą, Laisvąją Lietuvą, Keleivį, Nepriklausomą Lietuvą, Argentinos Lietuvių Balsą, retkarčiais ir per Laiškus Lietuviams, Draugą, Tėviškės Žiburius ir panašiai, bet per KARĮ nič nieko! KARYS tyli. Kodėl?

Štai dabar paskutinysis triukas su vysk. Brizgio "Kankinių" koplyčia Romoje. Tikiu, jog nemažai buvusių Lietuvos karių buvo prigauti su pavadinimu "Lietuvos Kankinių" ir savo išteklius aukojo, kad koplyčia būtų karių-kankinių atminimui pastatyta!

Manyčiau, kad KARIO redakcija turėtų čia pagalvoti apie taktikos pakaitą. Negalime savo krūtinėmis išeiti prieš fizinį Lietuvos priešą — komunistus, bet galime suglaudinti gretas prieš religijos priešą pradedant parapijomis ir baigiant Vatikanu. (Nuo kada Vatikanas tapo religijos priešu? Red.)

Kaipo karys, prašau, kad mane suprastų ir KARIO redaguotojai išeivijoje.

Jonas Kaseliūnas
Pietų Amerika—Kolumbija

LIETUVIŲ FILATELIJA

Filatelija, arba pašto ženklų rinkimas, remiasi žmonių palinkimu sudarinėti rinkinius. Žmonės renka senas monetas, mineralus, ragus ir t.t. Kiti renka degtukų etiketes, net pypkes. Privatūs ir tik iš pamėgimo rinkiniai yra ne vieno žymaus muzėjaus, ar archyvo pradžia.

Pašto ženklų rinkimas yra žmonių labai mėgiamas laisvalaikio užsiėmimas. Labai didelį rinkinį turi Anglijos karalių šeima. Nuo vaiko, per visą savo amžių, uolus filatelistas buvo JAV prezidentas F. D. Rooseveltas. Kardinolo Spelmano pašto ženklų rinkiniai sudaro didžiulį muzėjų ir vertinami milijonu dolerių. Daugelyje kraštų galime užtikti filatelijos muzėjus, o visame pasaulyje filatelistų yra daug milijonų. Su filatelistų pomėgiais skaitosi valstybių paštai: leidžia kuo įvairesnius ir meniškai vertingus pašto ženklus, atvirlaiškius, vokus ir t.t. Visame pasaulyje veikia didžiulis ir sudėtingas filatelijos biznis, leidžiami laikraščiai, katalogai, knygos ir t.t. Pašto ženklas, šiandien, šalia savo tiesioginio uždavinio — būti pakvitavimu apmokant siuntinio ar laiško kelionę pas adresatą — turi įvairių kitokių užsiėmimų, kurių pats svarbiausias yra propaganda.

Filatelijoje yra taip, kad visi pašto ženklų pareigas įgiję ženklai įtraukiami į katalogus. Jei valstybė ir žūva, jos pašto ženklai kataloguose lieka ir toliau, kartojami visuose naujai išleidžiamuose kataloguose, juos filatelistai renka, jų kainos kyla. Kai eina kalba apie Lietuvos pašto ženklus, tai yra visiškai tikra, kad jie egzistuoja su pilnu nepriklausomybės statusu.

Lietuviams filatelija yra ne tik pašto ženklų rinkimas, bet ir reikšmingas lietuviškas darbas tarptautinėje plotmėje. Lietuvos pašto ženklus rinko ir teberenka daug kitataučių. Kas tuos pašto ženklus renka, dažnai jieško apie juos informacijos. Su pašto ženklais eina jau ir mūsų istorija, ir geografija, ir mūsų politinės problemos. Su filatelija turinti ryšio lituanistika mielai skelbiama daugelyje filatelijos laikraščių įvairiomis kalbomis, įvairiuose kraštuose. Mes turime tokių amerikiečių filatelijos laikraščių, kurie lietuvių šventes paminėjo keliolikoje straipsnių apie Lietuvą.

Pavergtoje tėvynėje yra nemaža filatelistų. Pas bolševikus buvo laikų, kad buvo galima į katorgą patekti be jokių teismų vien už tai, kad esi filatelistas. Dabar Lietuvoje jau veikia net filatelistų draugija, kuri yra padalinys visos Sovietijos filatelistų draugijos. Bolševikai suprato filatelijos propagandinę reikšmę, už tai jų filatelija užsiima tik tarybinėmis temomis. Lietuvoje išleido net ir knygą apie filateliją. Suprantama, nepriklausomos Lietuvos pašto ženklai joje visiškai nutylėti. Jų parodose Lietuvoje rodomi bolševikų pašto ženklai; mėgiami Lenkijos, net Castro Kubos pašto ženklai, bet Lietuva pakenčiama tik tam tikrame apiforminime. Pats okupantas leidžia dabar "lietuviškų" pašto ženklų tik su bolševikine tematika. 1960 m. Lenkija savo pašto ženklais minėjo Žalgirio mūšį kaip lenkišką įvykį. Lenkai minėjo labai plačiai, o Lietuvoje visa kas buvo, tai tik privatus antspaudas ant sovietinio pašto ženklo su Vilniaus vaizdu. Bet ir šis antspaudas jo autoriui kainavo ilgametį kalėjimą.

Taip dalykams klostantis, išeivijos filatelistai žino, kad jie atstovauja ne išeiviją, o Nepriklausomą Lietuvą. Išeiviai turtingų rinkinių išsivežė iš tėvynės, dabar negailėdami energijos ir pinigo, daug ko vertingo randa pas kitataučius. Tuo labiau, kad nepriklausomoje Lietuvoje paštų vadovybė buvo tokiose rankose, kad filatelinės vertybės buvo nukreiptos į užsienį. Taigi, dabar mūsų pašto ženklai yra užtikrintas įrodymas, kad

---

(Atkelta iš 246 psl.)....

nebuvo verti. Antano vardu parašiau Apygardos teismui apeliaciją, pagal kurią bausmė jam buvo sumažinta iki trijų savaičių arešto.

Po šios bylos, kaip po audros, lengvai atsikvėpė ūkininkai ir žymiai palengvėjo policijai darbas, nes tokių "kombinuotų" vagysčių daugiau, kol aš toje nuovadoje tarnavau, nebepasitaikė.

Tuo metu Šiauliuose ėję savaitinukai "Šiaulietis" ir "Šiaulių Naujienos" plačiai tą bylą aprašė, nesišykštėdami nuovados viršininkui komplimentų.

Kaltininkai, atlikę kalėjimo bausmę, į savo gimtąjį Pakruojų iš gėdos nebegrįžo. Apsigyvenę Šiauliuose, nepoilgo, bendrapavardžių savo tautiečių vardu išgavę iš vietos policijos reikalingus užsienin vykstant ištikimybės liudymus, emigravo Pietų Afrikon, į Johannesburgą.

Didžiai Gerbiamas Pone Redaktoriau,

Pranešu, kad Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugija š.m. gegužės 3 d. sustabdė savo veiklą. Buv. draugijos valdybos vardu nuoširdžiausiai dėkoju visiems ligšioliniams Lietuvos laisvės kovų invalidų rėmėjams.

Su gilia pagarba

BR. TVARKŪNAS,
buvęs LLKI D-jos pirmininkas

Philadelphia, 1970 m. rugpjūčio 17 d.

buvo Nepriklausoma Lietuva, o mes patys esame įrodymas, kad ta Lietuva dar tebėra gyva.

Šiuo metu išeivijoje veikia keturios lietuvių filatelistų draugijos. Čikagos lietuvių filatelistų draugija "LIETUVA", narių skaičiumi, yra didžiausia. Ji taip pat yra ir seniausia, įsteigta 1946.X.20. Jos sumanytojas ir steigėjas — senas Amerikos lietuvių veikėjas, Ignas Sakalas, dar nepriklausomybės laikais už lietuviškus rinkinius gavęs premijų pas amerikiečius. Jo talkininkas ir pirmasis biuletenio redaktorius yra Benediktas S. Jurėnas. Draugija surengė eilę pašto ženklų parodų, iš eilės jau XVI paroda šiais metais rengiama Balzeko muzėjuje, spalio 23-25 dienomis. Šios parodos vyriausias tvarkytojas — pirmininkas yra Benediktas S. Jurėnas. Draugija leidžia rotatorium spausdintą mėnesinį biuletenį, kartais siekiantį iki 30 puslapių. Dabartinė valdyba: Juozas Žygas — pirmininkas, Steve Ivanauskas — vicepirmininkas, Vincas Urbonas — sekretorius, Viktoras Lesniauskas — iždininkas ir biuletenio redaktorius — Eugenijus Petrauskas. Šiuo metu draugija turi virš šimto narių ir jaunių filatelistų būrelį, Cicero. Tik nedidelė narių dalis gyvena Čikagoje. Draugijai priklauso ir kitataučiai.

New Yorko Lithuanian Philatelic Society įsikūrė 1954.IV.4. Keturiskart per metus jie išleidžia biuletenį anglų kalba. Society turi daug nelietuvių narių. Dalyvauja lietuvių ir kitataučių filatelijos parodose. New Yorko draugija turi daug narių su labai dideliais lietuviškų pašto ženklų rinkiniais. Tarp jų gausu ir Lietuvos pašto ženklų žinovų, plačiai pasireiškusių lietuvių ir amerikiečių filatelinėje spaudoje. Ypač pažymėtinas biuletenio redaktorius W. E. Norton. Jie visada noriai talkina ir čikagiškiams.

Nuo 1964.III.1 veikia Toronto, Kanadoje, lietuvių filatelistų ir numizmatikų draugija. Draugija leidžia informacinį biuletenį, kurio jau išėjo 15 numerių. Draugija, o prieš jai įsisteigiant, atskiri asmens patys rengė ir dalyvavo kitų parodose. Čia lietuviams tenka bendrauti su kitais baltiečiais, skaitlingesniais ir pajėgiais. Lietuviai surengė vieną baltiečių ir vieną savo parodą. Savoji paroda iš Toronto buvo pakartota ir Hamiltone. Išleido 50 metų nepriklausomybei atminti medalį. Toronto draugija neskaitlinga, bet pasižymi savo narių darbštumu. Dabartinės valdybos pirmininkas yra Petras Morkūnas, sekretorius ir biuletenio redaktorius — kun. Bruno Jurkšas.

1967.IV.1 įsisteigė lietuvių filatelistų draugija Kalifornijoje. Jos iniciatorius ir pirmininkas — Kazys Karuža. Draugija turi virš 20 narių. Jau suengė vieną parodą, kurią aplankė apie 1500 svečių, kas Kalifornijoje reiškia, kad jai buvo daug skirta kitataučių dėmesio.

Šį rudenį, spalio 23-25 dienomis, Balzeko muzėjuje turėsime lietuvių filatelijos parodą. Paroda skiriama Lietuvos Steigiamojo Seimo 50 metų sukakčiai paminėti. Siekiama, kad jos atbalsis būtų galimai didesnis amerikiečių filatelistų spaudoje. Š.m. spalio mėn. 12 d., didžiausias amerikiečių filatelinis laikraštis "Linn's" magazin, talkininkaujant W. E. Nortonui, paruošė keliolika Lietuvos filatelijai reikšmingų straipsnių, kadangi šis numeris yra skirtas lietuviams. Čia su savo eksponatais dalyvaus ir kitų draugijų nariai. Pašto ženklais, daugiausia įvairia lituanistka, bus užimta daugiau kai 200 rėmų. Bus didelis prekybos skyrius, su lietuviais ir kitataučiais prekybininkais. Bus platinama lietuviška filatelistų spauda, įvairūs suvenyriniai ženklai ir specialūs meniški vokai. U.S. pašto įstaiga irgi čia trim dienom įsitaisys ir antspauduos korespondenciją specialiu antspaudu.

Manydami, kad savo buvimą lietuvių visuomenėje užtikrintai pateisiname, lietuviai filatelistai iš visuomenės ir spaudos laukia dėmesio. Kviečiame lankytis mūsų parodose, domėtis mūsų leidiniais ir t.t. O svarbiausia, kad ypač jaunoji karta stotų į mūsų draugijas ir veiktų su mumis. Lietuvos pašto ženklai neišnykstamai liudys mūsų Lietuvos nepriklausomybės buvimo faktą, o naujos kartos po mūsų vis turės pareigą savo veikimu įrodinėti, kad Lietuva vis tebegyva.

Liet. Filatelistų draugija
"LIETUVA"

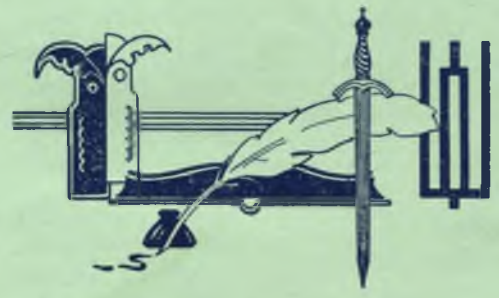

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams —$7.00, pusmečiui — $3.50, atsk. nr. — 70¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.